74.261.4(2=Кы) кгр
Ж 81

Жороев Ташболот

Дидактикалык оюндар

КЫЗЫКТУУ КЫРГЫЗ ТИЛИ

2-китеп

Жороев Ташболот

КЫЗЫКТУУ КЫРГЫЗ ТИЛИ

(2-китеп)

Маани берүүчү сөз түркүмдөрү боюнча дидактикалык оюндар жыйнагы

БИБЛИОТЕКА
Ошского государственного университета
ИНВ № 912024

Ош МУнун Окумуштуулар кеңеши басмага сунуштаган

ӨЗДҮК КИТЕПКАНА
ЖЫПАР

Ош – 2005

ББК 81.2Ки
Ж-81

Жооптуу редактору: ***Тагаева З. – ОшМУнун доценти***
Консультант: ***Аширбаев Т. – филология илимдеринин доктору, профессор***
Сүрөтчүсү: ***Осмоналиев Т.***
Рецензенттер: ***Уразова Ж. – педагогика илим. кандидаты, доцент***
Элчиев Ж. – филол. илим. кандидаты, доцент

Жороев Т.
Ж-81 Кызыктуу кыргыз тили: Зат атооч, сын атооч, сан атооч, этиш, тактооч сөз түркүмдөрү боюнча кроссворд, чайнворд, лабиринт, криптограмма, баш катырма, шарадалар, сөз оюндары жыйнагы: Кыргыз тили, адабияты мугалимдери, филол. факультеттеринин студенттери, окуучулар, ата-энелер үчүн метод. колдонмо. –Ош: 2005 -88 бет.

ISBN 9967-03-073-9

Кыргыз тили сабагында жана класстан тышкаркы иштерде окуучулардын билимин өрчүтүүдө кроссворд, чайнворд, лабиринт, криптограмма, баш катырма, сөздүк оюндарды колдонуу жакшы натыйжа берет. Бул багытта колуңуздардагы эмгек алгачкылардан.

Методикалык колдонмо кыргыз тили жана адабияты мугалимдерине, окуучуларга, филология факультетинин студенттеине жана жалпы эле кыргыз тилине кызыккандарга арналат.

Ж 4602020400-01
ISBN 9967-03-073-9
ББК 81.2Ки
© Жороев Т. 2005

КИРИШ СӨЗ

Сабак процессинде дидактикалык оюндарды окутуудагы ыкма катары кеңири колдонуп жүрүшкөн мугалимдер арбын. Деги эле дидактикалык оюндардын педагогикалык артыкчылыктары, алардын сырлары, колдонуу өзгөчөлүктөрү жөнүндө окумуштуулар, усулчулар окутуу багытындагы жакшы ыкмалардан экендигин белгилеп, баалап жүрүшөт жана бул тема ар тараптуу изилдөөнүн обьектине да айланган.

Дидактикалык оюндарды кыргыз тили сабагында пайдаланып жүргөнүбүз менен ушул күнгө чейин аны теориялык жактан илимий деңгээлде терең изилдеген, практикалык жагын негиздеп, өндүрүшкө сунуштаган айрым гана жарыяланган эмгектерди эске албасак, негизинен, бул маселе дың бойдон гана турат.

Ал эми, дүйнөлүк тилдерден болгон англис, орус ж.б., канатташ мамлекеттерден өзбек, казак ж.б. тилдерин окутуу усулунда бул маселе эчак эле калыптанып калган.

Оюн мугалим менен окуучунун ортосундагы расмийлүүлүктү жоюп, билим алуудагы эркиндикке алып келет. Инсан табиятында оюндун ролу чоң экендигин биз кылымдар бою жыйналып келе жаткан ата - бабаларыбыздан мураска калган бай көркөм казыналарыбыздан жана азыркы күндө ага болгон кызыгуу күчөп турганынан байкасак болот.

Оюн - ийкемдүүлүк, жумшактыкка ээ. Анткени анын мазмунун максатка ылайык өз фантазиябызга жараша ар кандай формага келтирип колдоно алабыз. Окутуу процессиндеги мугалимдин бирден - бир милдети - окуучуга жеткилең жана терең билим берүү, таасирдүү тарбиялоо болуп саналат. Эгерде, окуучуга мектепте окуу кызыксыз болсо, ал жөндөмүн аныктай албаса, мектеп билимине сүңгүп кирип кете албаса, анда ал эч убакта окуучулук мезгилинин бактысын татпайт.

Сабак учурунда окуучу программалык материалдын басыгында калбастан, ал материалды аң сезиминде терең өздөштүрүү менен практикасында колдоно алуусу керек. Мындай татаал максатка жетүү оңой - олтоң иштерден эмес. Андыктан, көпчүлүк педагог- усулчулар жогорку максатты багындыруу үчүн окуучу менен мугалимдин ортосундагы тоскоолдуктарды өтө ийкемдүү жолдор менен алып салып, сабак процессиндеги тең укуктуулукка, окуучулардын мугалимдин жетегинде туруусу менен бирге эле өз оюн эркин, тартынбастан, толук, чыгармачылык менен берүү мүмкүнчүлүгүнө ээ болгон жолдордун ыңгайлуусу дидактикалык оюндар экендигин белгилеп келишет. Оюн ыкмаларын окуу- тарбия иштериндеги жаңы стратегия катары карап, ага терең анализ жүргүзүп, артыкчылыктарын белгилеп жаткан окумуштуулар улам арбып жатат.

Ошентип, дидактикалык оюндарды сабакта жаңы материалды түшүндүрүүдө, бышыктоодо, кайталоодо, класстан тышкаркы иштерде окуучулардын чыгармачылыгын арттырууда, дегинкиси, жалпы жөндөмдүүлүктөрүн калыптандырууда колдонууга ыңгайлуу экендигин белгилөөгө болот.

Сабак берүүдөгү тажрыйбабызга таянып, башка мугалимдердин сабактарына катышып, алар менен аңгемелешкенден кийин да жалпы эле окуучуларыбыздын бат ойлонуу жөндөмдүүлүгү азыраак экендигин, тыянакты, чечимди тез чыгара билүүдө алардын пассивдүүлүгү дагы да бар экендигин белгилөөгө болот. Биз, мугалимдер, сабак берүүдө программалык материалдагы өтүлүүчү сабактын темасына ылайыктап ага өзүбүз максат коюп, өзүбүз көрсөтмө куралдарды жасап, өзүбүз дидактикалык материалдарды даярдап, деги эле, сабакты өзүбүздүкү кылып энчилеп алганбыз. Мындай ахвал сабактагы негизги обьект болгон окуучулардын ой-пикирин, алардын максатын, алардын өз алдынчалуулугун эске албай жаткандыгыбыз,

класста отурган инсандардын дээрлик 99%ын түзгөн окуучуларыбыздын өз алдынчалыгына, пикирлеринин байышына, чыгармачылыктарынын артышына, көп түрдүүлүктөрүнө тосмо коюп жаткандай.

Билим алууда азыркы сабак окуучулардан активдүүлүктү, өз пикирине тез ээ болуп, окуучулар менен бирдикте жалпы концепция түзө алууну, тескерисинче, жалпы концепциянын негизинде акылына жараша пикир айта алууну, бирөө менен аңгемелешкенде өз оюн так, туура, түшүнүктүү, кыска берүүнү жана жогорку маданияттуулукту талап кылат.

Ата-бабаларыбыз балдардын акылын калыптоодо, сөз байлыгын, чыгармачылыгын, фантазиясын өстүрүүдө, айтылган кепке тез акыл калчап, туура жооп берүүгө, шамдагайлыкка, кыраакылыкка, тез ой жүгүртүүгө калыптоодо табышмактарды, жаңылмачтарды, калптарды, макал-лакаптарды жана башка улуттук оюндарыбызды колдонуп келген.

Жашоо - тиричилигибиз азыр мурункудан түп тамырынан бери өзгөргөн. Жаш жеткинчектерди турмушка калыптоодо, акылын өстүрүүдө жогоркулардан башка дагы толуп жаткан каражаттар пайда болду. Азыркы окуучу табышмак табуу менен бирге эле кроссворд, чайнворд, сканворд, лабиринт ж.б.у.с. акыл жүгүртүүчү оюндарды ойноп, компьютерлер аркылуу ойнолуучу оюндардын түрлөрүн пайдаланышат. Улуттук оюндарыбыз менен кошо эле дүйнөлүк оюндарга айланып кеткен спорттук оюндарды ойношот.

Бул колдонмо окуучулардын кыргыз тили боюнча билимдерин бекемдөө, алган билими боюнча тез чечим чыгаруу, чыгармачылыгын арттыруу жана эне тилибизге болгон кызыгуусун күчөтүү максатында даярдалды.

Төмөндө орто мектептердин 5-7- класстарынын кыргыз тили предмети боюнча зат атооч, сын атооч, сан атооч, этиш, тактооч сөз түркүмү боюнча түзүлгөн кроссворддордун, чайнворддордун, сөз куроо, криптограммалардын,

шарадалардын, анаграммалардын, баш катырмалардын, сөз оюндарынын үлгүлөрүн сунуштайбыз. Аталган дидактикалык оюндар орто мектептердин кыргыз тили боюнча программасынын (1994) талаптарына жооп берет.

Кыргыз тили жана адабияты мугалимдери дидактикалык оюндарды өтүлүп жаткан программалык материалдын мазмунуна, өзүнүн чыгармачылыгына, окуучулардын кабылдоосун эске алып колдонсо болот. Ал эми окуучулар да мугалиминин жардамы менен же өз алдынча пайдаланса, алардын кыргыз тили боюнча түшүнүктөрү бекемделип, билими системалаштырылат, акылы калыптанат. Ошондой эле бул оюндарды класстан тышкаркы иштерди өткөрүүдө кеңири колдонсо болот.

Анда эмесе, кыргыз тили боюнча билимдерди бекемдөөдөн мурда аталган оюндар жөнүндө кыскача маалымат алсак:

Чайнворд – *[англис т. chain чынжыр+word сөз]*

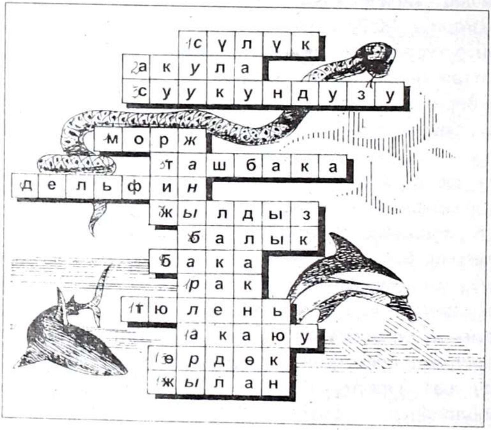

табышмак-оюн. Кроссворд сыяктуу эле ойнолот. Суроолорго жараша бош көзөнөкчөлөргө тиешелүү тамгаларды жазып бүткөндөн кийин, бири - бирине уланышкан көзөнөкчөлөрдөгү тамгалардан бир тилке болуп бир түшүнүктүн аты куралып калат.

Кроссворд – *[англис т. Cross-word<cross крест (кошуу)+word сөз]* клеткаларды тийиштүү тамгаларга толтуруу менен белгилүү сөздөрдү таап чыга турган баш катырма. Ал тапкычтыкка үйрөтөт, акыл - сезимди тарбиялоого көмөктөшөт, кругозорду байытат. Суроолорго жооп болгон сөздөрдөгү тамгалардын санына, ыңгайына карай көзөнөкчөлөр тигинен, туурасынан жайгашат жана суроолор да ушинтип бөлүнүп берилет.

Ребус – *[латын. rebus, буюм, зат]* сүрөттөр, ариптер, цифралар менен ойнолуучу табышмак. Топтун өңү кандай? деген төмөнкү ребустун жандырмагын таап көрөлү.

Сүрөттөгү топтун жарым бөлүгүндө кардын сүрөтү менен **А** тамгасы турат. Демек, кар деген сөзгө **А** тамгасын кошуп окуйбуз. Жандырмагы - **кара**. Ал эми топтун экинчи бөлүгүндө жаанын сүрөтү андан кийин, (**үтүр**) белгиси турат. Бул учурда жаа деген сөздүн акыркы тамгасы түшүрүлүп окулат - **жа**. Ылдый жагында шымдын сүрөтү андан кийин, (**үтүр**) белгиси жана **Л** тамгасы турат. Бул учурда да шым деген сөздүн акыркы **М** тамгасы окулбай шыга **Л** тамгасы кошулуп **шыл** деп окулат. Жандырмагы - **жашыл**. Жогорку ребустагы топтун өңү - **кара - жашыл**.

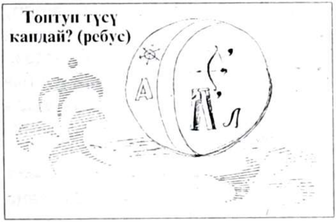

Криптограмма – *[грек. kryptos жазуу+gramma жазуу белгиси, сызык]* атайын чечмелөөнү талап кылуучу сырдуу

жазуу. Мындай сырдуу жазуулардын түрлөрү алгач антикалык доордун авторлору Геродот, Плутарк ж.б. колдонушкан. XI-XIII к.к. орус элинде криптограмма аскердик, дипломатиялык, саясий иштерде жана революционерлердин, дин кызматкерлеринин жашыруун тексттеринде да пайдаланылган. Азыркы учурда сырдуу жазуулар аң - сезимди машыктыруу максатында эл арасында кеңири колдонулат.

Тактооч сөз түркүмүнө байланыштуу төмөнкү криптограмманын чечмеленишине көңүл буралы.

1 2 3 4 5 6	7 8 9 10 11	12 13 14 15 16 17 18
к ы р ч ы н	ж и б е к	м а г а з и н
1) Тубаса тактооч сөз		2) Туунду тактооч сөз
2, 1, 4, 13, 12		1, 2, 3, 14, 2, 16, 4, 13

Көзөнөкчөдөгү тамгалардын үстүнө цифралар коюлган. Биринчи, тубаса тактооч сөздү, экинчи, туунду тактооч сөздү табышыбыз керек. Бул үчүн катар коюлган цифралардын ордуна көзөнөкчөлөрдөгү тамгаларды белгиленген цифрасы боюнча жайгаштырабыз. 1) 2- ы, 1- к, 4- ч, 13- а, 12- м. Жообу - **ыкчам.** Бул - тубаса тактооч сөз. 2) 1- к, 2- ы, 3- р, 14- г, 2- ы, 16- з, 4- ч, 13- а. Жообу - **кыргызча.** Бул - туунду тактооч сөз.

Шарада – *[француз. charade - табышмак]* табышмактын татаалданган түрү. Мында катылган сөздүн башкы муундары же тамгалары берилет да, ошолордон белгисиз сөз келип чыгат.

Анаграмма – *[грек. ana алмаш+gramma жазуу, тамга, белги]* сөздөгү айрым тамгалардын ордун алмаштырып жаңы сөз жасоо.

Төмөнкү анаграммаларды чечмелейли.

НОКОТ	НАМЫС	НАЗГҮЛ
↓	↓	↓
Токон	Самын	Гүлназ

Урматтуу окурмандар, эми зат атооч, сын атооч,сан атооч, этиш, тактооч сөз түркүмдөрү боюнча түзүлгөн кроссворд, чайнворд, лабиринт, ребус, криптограмма, шарада, баш катырма, сөз оюндарын ойноп, билимиңерди сынап көргүлө.

Китеп боюнча сын-пикирлерди айткандарга алдын ала ырахмат айтамын.

СИЗДЕРГЕ ИЙГИЛИК КААЛАЙМЫН!

ЗАТ АТООЧ

1 - КРОССВОРД

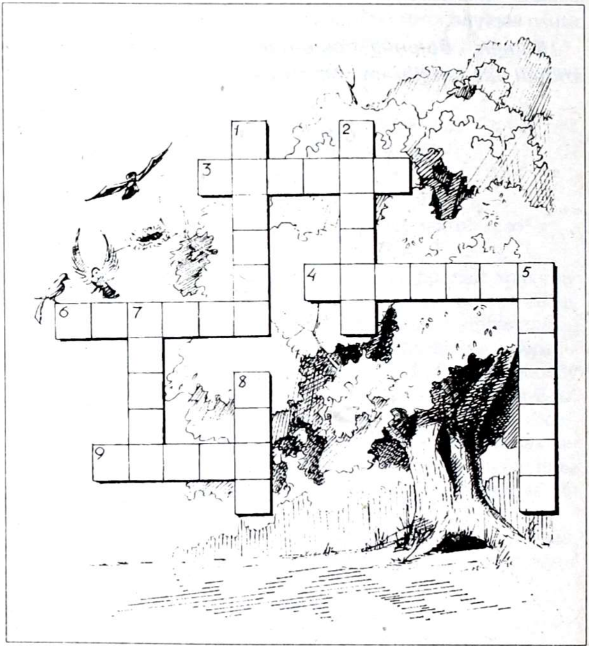

Төмөнкү абстрактуу зат атооч сөздөрдүн антонимин таап, кроссвордду толтургула.

Тигинен:

1. жалганчылык
2. коркок

5. кайгы
7. жек көрүү
8. өлүм

Туурасынан:

3. азап
4. согуш
6. душмандык
9. ый

2 - КРОССВОРД

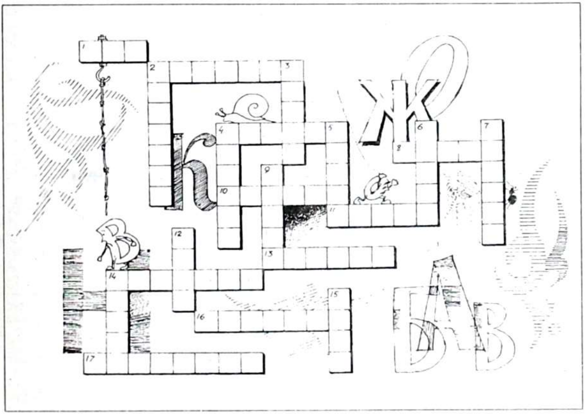

Туурасынан:

1. Заттардын атын билдирген сөз түркүмү - ...атооч
2. Айбандарды туюндуруучу жалпы ат.
4. Туунду жана ... зат атооч
8. -да мүчөсү кайсыл жөндөмөнүн мүчөсү
10. Манас элин Алтайдан көчүрүп келген жер.

11. Алтынчы жөндөмөнүн аталышы.

13. Кыргыз кийизинин биринин аты.

14. Кандай зат атоочтор баш тамга менен башталып жазылат.

16. Манастын аялынын аты.

17. Түнү ойнолгон улуттук оюнубуз.

Тигинен:

2. Зат атооч түзүлүшүнө карай ... жана татаал зат болуп бөлүнөт.

3. Кыздын аты.

4. Темир жол түзүлүшү боюнча кандай зат атооч.

5. Мүчөсү жок жөндөмө.

6. -ны кайсыл жөндөмөнүн мүчөсү.

7. Тамак жасоочу бөлмө.

9. -га кайсыл жөндөмөнүн мүчөсү.

12. -нын мүчөсү кайсыл жөндөмөнүкү.

14. Зат атооч көбүнчө сүйлөмдүн кайсыл мүчөсүнүн милдетин аткарат.

15. Жүн ийрүүчү буюм.

1 - БАШ КАТЫРМА

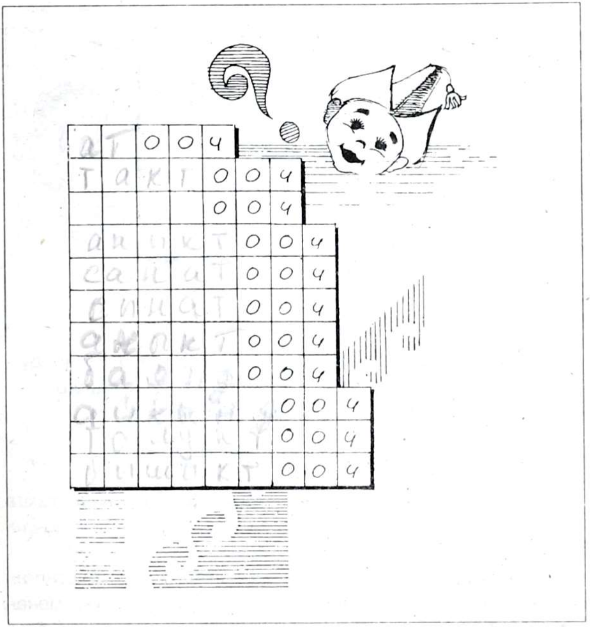

Аягы -ооч менен аяктаган тил илимине байланыштуу терминдерди таап көзөнөкчөлөрдү толтургула..

2 - БАШ КАТЫРМА

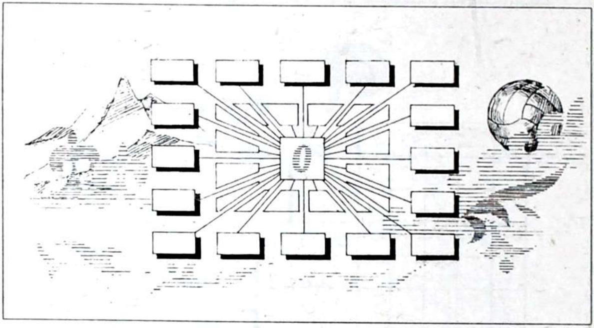

Ортоңку тамгасы **о** болгон үч тыбыштан турган сөздөрдү ойлоп, түз сызык аркылуу бириктирилген көзөнөкчөлөргө жазгыла. Ким бат он алты сөз табат экен. Чамдагыла.

КИМ КӨП ЗАТ АТООЧ СӨЗ БИЛЕТ

Зат атооч сөздөр кайсы тамга менен аяктаса, ошол тамга менен башталган башка зат атооч сөздөрдү таап жазгыла. Кана, ким көп зат атооч сөз табат экен.

Эскертүү: й, ң, ю ж.б.у.с. тыбыштар менен башталган кыргыз тилинде сөз жок болгондуктан, бул тыбыштар менен аяктаган сөздөр болсо, ушул тыбыштардан мурунку тыбыш менен башталган зат атооч сөздөрдү табуу керек.

К →
- кагаз, зат, ...
- кант, тарак, ...
- коргошун, нан, ...

И →
- илим, макал, ...
- ийик, кайык, ...
- ит, теке, ...

Т →
- тамчы, ыр, ...
- тоо, орок, ...
- трактор, ракета, ...

Е →
- эт, тил, ...
- эгин, нерсе, ...
- эже, эне, ...

П →
- пол, лампочка, ...
- парта, акыл, ...
- парашют, троллейбус, ...

Б → … … …
→ … … …
→ … … …

И → … … …
→ … … …
→ … … …

Л → … … …
→ … … …
→ … … …

И → … … …
→ … … …
→ … … …

М → … … …
→ … … …
→ … … …

Б → … … …
→ … … …
→ … … …

У → … … …
→ … … …
→ … … …

Л → … … …
→ … … …
→ … … …

А → … … …
→ … … …
→ … … …

Г → … … …
→ … … …
→ … … …

Ы → … … …
→ … … …
→ … … …

К → ... ...
К → ... ...
К → ... ...

И → ... ...
И → ... ...
И → ... ...

Т → ... ...
Т → ... ...
Т → ... ...

Е → ... ...
Е → ... ...
Е → ... ...

П → ... ...
П → ... ...
П → ... ...

Б → ... ...
Б → ... ...
Б → ... ...

И → ... ...
И → ... ...
И → ... ...

Л → ... ...
Л → ... ...
Л → ... ...

И → ... ...
И → ... ...
И → ... ...

М → ... ...
М → ... ...
М → ... ...

БИБЛИОТЕКА
Ошского государственного
университета
ИНВ № 912024

Ч
- … … …
- … … …
- … … …

Ы
- … … …
- … … …
- … … …

Р
- … … …
- … … …
- … … …

А
- … … …
- … … …
- … … …

Г
- … … …
- … … …
- … … …

Ы
- … … …
- … … …
- … … …

КИМ КӨП ЭНЧИЛҮҮ АТ БИЛЕТ

Муну да жогоркудай иштегиле.

Э → Эркечтам, Манас-Ата, ...
Э → Эски-Ноокат, Талас, ...
Э → Эңилчек, Кызыл-Кыя, ...

Н → ... ...
Н → ... ...
Н → ... ...

Ч → ... ...
Ч → ... ...
Ч → ... ...

И → ... ...
И → ... ...
И → ... ...

Л → ... ...
Л → ... ...
Л → ... ...

Ү → ... ...
Ү → ... ...
Ү → ... ...

Ү → ... ...
Ү → ... ...
Ү → ... ...

А → ... ...
А → ... ...
А → ... ...

Т → ... ...
Т → ... ...
Т → ... ...

1 - ЧАЙНВОРД

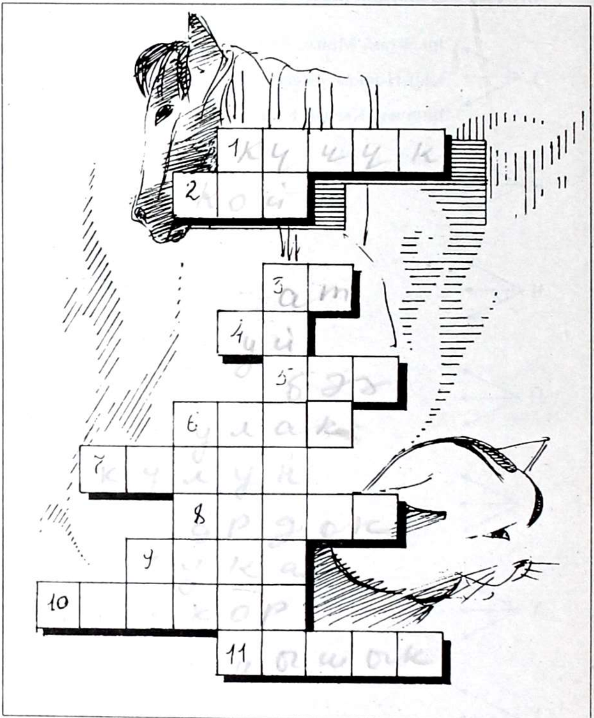

Суроолор боюнча бош көзөнөкчөлөрдү туурасынан толтуруп бүткөндөн кийин, тигинен туташкан көзөнөкчөлөрдө үйдө багылган жаныбарлардын жалпы аталышы келип чыгат.

1. Иттин баласы.
2. Козунун энеси.
3. Адамдын канаты.
4. Бир ... дун мүйүзү сынса,
   Миң ...дун мүйүзү зыркырайт.
5. Ээси келсе, ... син бер.
6. Эчкинин баласы.
7. Жылкынын баласы.
8. ... жокто чулдук бий.
9. Уйдун эркеги.
10. Эки ...дун башы бир казанда кайнабайт.
11. Чычкандын душманы.

2 - ЧАЙНВОРД

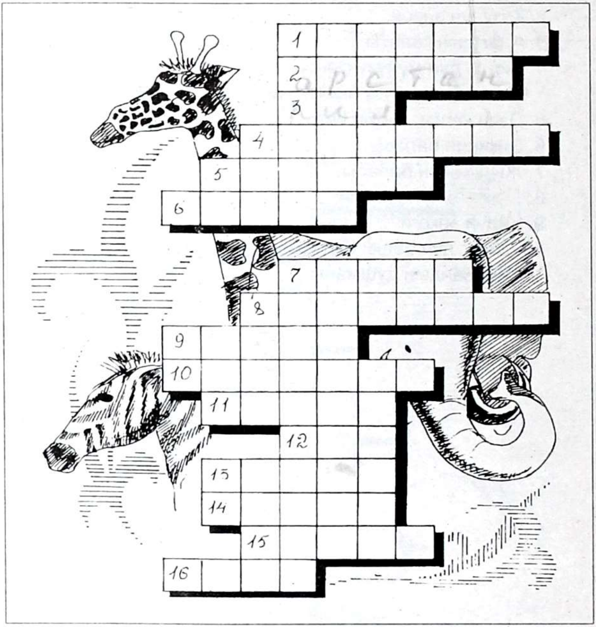

Көзөнөкчөлөрдү суроолор боюнча туурасынан толтурганыңардан кийин, тигинен туташкан көзөнөкчөлөргө үй айбандары деген сөздүн антоними келип чыгат.

1. Итке коюлуучу жырткычтын аты.
2. Жапайы жаныбарлардын падышасы.
3. Чычкандан корккон алп жаныбар.
4. Канаттуу чычкан.
5. Адамга окшош жаныбар.

6. Жапайы мышык.
7. Мойну эң узун жаныбар.
8. Чабандардын үшүн алган жырткыч.
9. Күзүндө тизилип алып алыс тарапка сапар тарткан куш.
10. "... ым, Гүлсары" Ч.Айтматов
11. Териси тилке-тилке сызыктуу жаныбар.
12. Балды жакшы көргөн жаныбар.
13. Денеси ийнелүү жаныбар.
14. Жаныбарлардын куусу.
15. Жапайы чочко.
16. Көп … ийин казбайт, казса да, терең казбайт.

3 - ЧАЙНВОРД

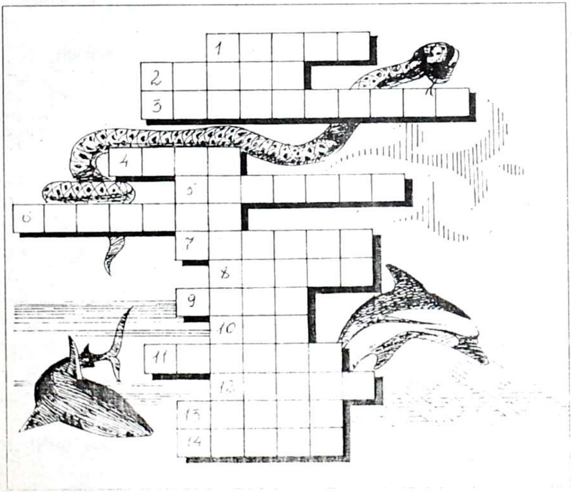

Суроолор боюнча чайнвордду толтургула, жана бул чайнворд эмнелер жөнүндө экендигин байкагыла.

1. Сууда, көлмөлөрдө жашоочу курт.
2. Балыктардын жырткычы.
3. Тоо сууларында жашоочу териси баалуу жаныбар.
4. Пилге окшош азуусу бар, бирок сууда жашайт.
5. Жашынуучу ташы бар, сууда да, кургакта да жашайт.
6. Сууга чөгүп бараткандарга жардам берүүчү боорукер балык.
7. Сууда жашайт, түнү асмандан табасың.
8. Канаты бар учпайт, тили бар сүйлөбөйт, сууда жашайт.
9. ... ... балчак,

   Башың неге жалпак?

   Көзүң неге тосток?
10. Колдору кыскыч кычкачтай, сууда жашоочу жаныбар.
11. Башы мышыкка окшош, сууда сүзөт.
12. Өтө суук жерде жашайт, териси ак, балык менен тамактанган төрт буттуу жаныбар.
13. Калп айтканда эмнени "учурба" дейт.
14. Сууда, кургакта жашайт, сойлоп жүрөт.

4 - ЧАЙНВОРД

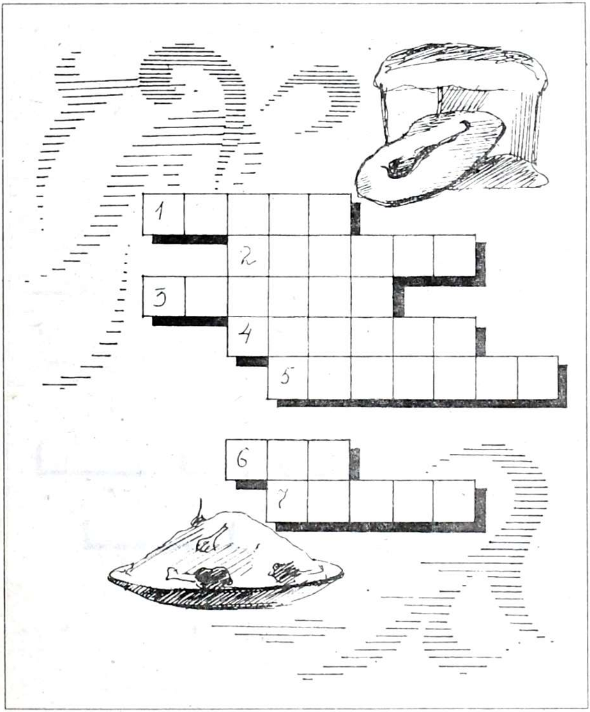

Курсак ачканда желүүчү азыктардын атын билдирген сөздү чайнвордду туура толтурсаң табасың.

1. Бууда бышырылган тамак.

2. Сүттү сепаратордон өткөрүп эмне алабыз.

3. Сүткө ун, жумуртка аралаштырып чалып, майга бышырылган тамак.

4. Камыры созулуп бышырылган тамак.

5. Куурулган эт.

6. Дандырга эмне бышырылат.

7. Кайнатма.

1 - КРИПТОГРАММА

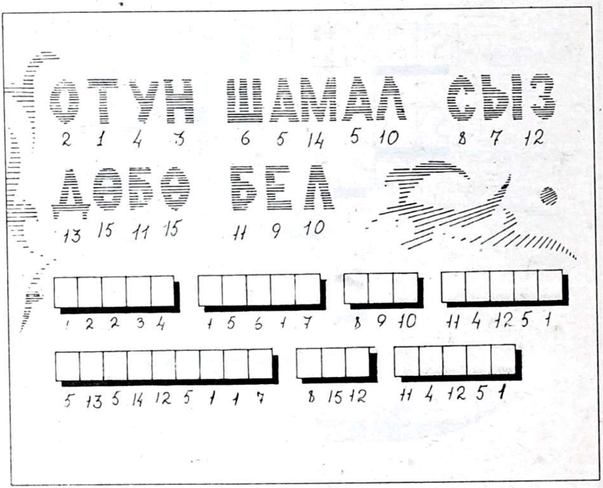

Криптограммага жашырылган макалды тапкыла.

2 - КРИПТОГРАММА

УЛАК КҮЗГҮ ЫРЧЫ

1 2 4 8 — 8 11 14 3 11 — 13 5 10 13

ИТ ӨМҮР

9 7 — 12 6 11 5

☐☐☐☐☐☐ ☐☐☐☐☐

1 2 1 1 3 4 — 1 5 6 4 7

☐☐☐☐☐☐☐ ☐☐☐☐

8 9 10 11 11 3 12 — 13 14 4 7

Криптограммага жашырылган макалды тапкыла.

АТАЛАР СӨЗҮН АЗДЕКТЕ

Макалдарды тиешелүү зат атооч сөздөр менен толуктагыла, мааниси боюнча ой жүгүрткүлө.

1. Тишиң барда ... чайна,
   Күчүң барда ... чайна.

2. Балалуу үй - ...,
   Баласыз үй - ... .

3. ... тын жакшысы азыраак оттоп көп жуушайт,
   ... тын жакшысы азыраак сүйлөп көп тыңшайт.

4. Жаманды төө үстүнөн ... кабат.

5. Канжыганын катканын каптал билбейт ... билет,
   Адамзаттын азганын өзү билбейт ... билет.

6. Жер бай болсо, ... да бай.
Жер ... менен, жакшы эли менен.

7. Элдүү ... ач болбойт.

8. Жаман жолдош ... алдырат,
Жаман сөз ... алдырат.

9. Жакшы көргөн досунан ... аяган жигитпи.

10. ... болбой иш оңолбос.

11. ... ашык да, шашып да ичпөө керек.

12. Эмгектин ... таттуу,
Жалкоонун ... таттуу.

13. ... чөптөн, ... көптөн.

14. Адамды ... гана бактылуу кылат.

15. Эмгек – адамдын ...

16. ... менен жер көгөрөт,
... менен эл көгөрөт.

17. ... курал эмес, ... курал.

18. Ачуу - ..., акыл - ...,
Акылыңа акыл кош.

19. ... күлүк, дүйнөнү айланат.

20. … көзүнөн сынат,
… сөзүнөн сынат.

21. … асылы жерде,
… асылы элде.

22. Күч кетет, … кетпейт.

23. … көтөрөт өлүмдү,
… көтөрөт көңүлдү.

24. … майрыгын билбей, … ийри дейт.

25. Жакшы … эл камы үчүн жүгүрөт,
Жаман … өз камы үчүн жүгүрөт.

26. … кордосоң көзгө зыян,
… кордосоң сөзгө зыян.

27. … менен дос болсоң, наркескенин аларсың,
… менен дос болсоң, бир балээге каларсың.

28. … салганча … сал.

29. … ойносоң, чөгөсүң,
… ойносоң күйөсүң.

1 - ШАРАДА

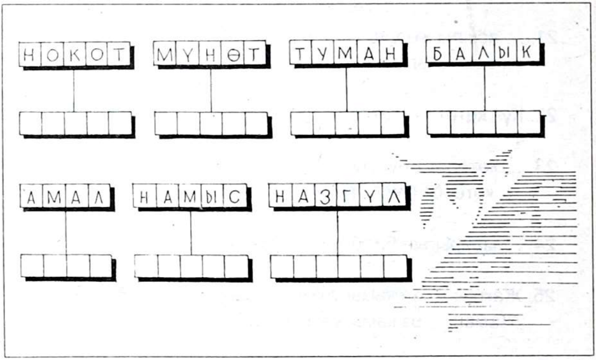

СЫН АТООЧ

3 - КРОССВОРД

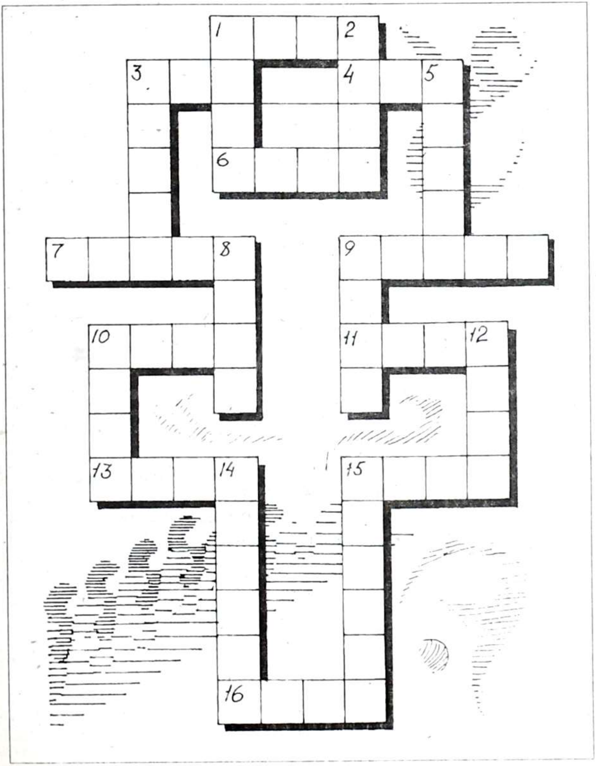

Туурасынан:

1. Тоголок, сүйрү, ширин, кычкыл, көк, кызыл, сары бул кайсы мөмө жемиши.
3. Ичине жел толтурулган жумшак оюнчук.
4. Кар деген сөздү терс оку.
6. Түндөй, көөдөй түс.
7. Тиштери бар, чач тарайт.
9. Баалуу, кымбат асыл таш.
10. ... үнүн уккан барбы,
 улуу тоого чыккан барбы
11. Жолдун башкача аталышы.
13. Кой баласы.
15. Жүн ийригич.
16. Кызылкыя көмүр ...

Тигинен:

1. Семиздин антоними.
2. Кылкандуу дан эгини.
3. Чайга кошуп ичесиң.
5. ... койдон жоош.
8. ... нын сөзүн капка сал.
9. Көйнөктүн моюн тарабы.
10. Эчки баласы.
12. Кышында кийилүүчү бут кийим.
14. Жылкычылардын камчыдан башка куралы.
15. Аптанын жумадан кийинки күнү.

5 - ЧАЙНВОРД

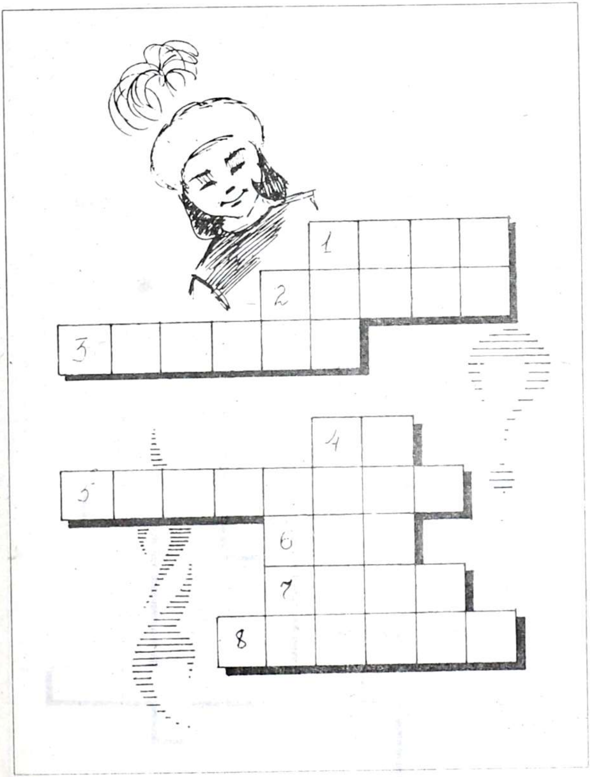

Сүйлөмдөрдөгү бош чакмактарга түстөрдү билдирген сөздөрдү жазсаңар, өңдү- түстү билдирген сөз түркүмүн табасыңар:

1. Байрагыбыздагы күндүн өңү?
2. Байрагыбыздын түсү?
3. Кызылга окшош түс.
4. Сүттүн өңү.
5. Карага жакын түс.
6. Торгойдун өңү.
7. Аттын түсүнүн бири.
8. ... кызыл (күчөтмө сын атооочту уюштуруучу сөз).

4 - КРОССВОРД

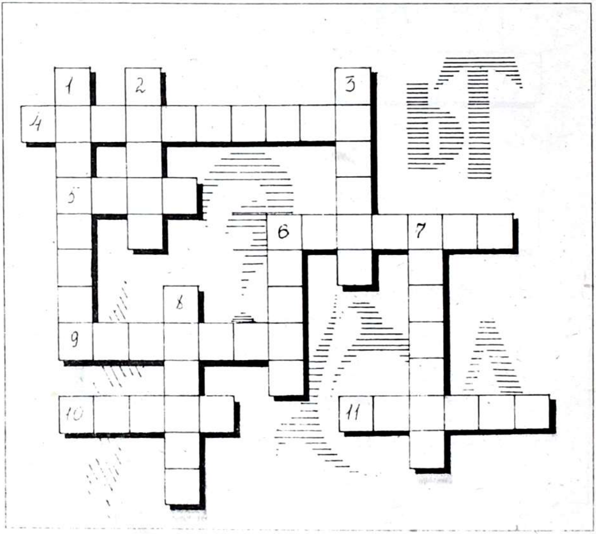

Тигинен:

1. Сын атооч маанисине карай ... жана катыштык болуп бөлүнөт.
2. Кызгалдактын өңү кандай.
3. Сын атоочтун суроосу.
6. Толтура деген сөз заттын кандай белгисин билдирет.
7. Апаларыбыз жасаган тамак кандай.
8. Көк деген сын атоочту күчөтмө даражага айландыр.

Туурасынан:

4. Сын атоочтун даражаларынын бири.
5. Семиз деген сөздүн антоними.
6. Каары төгүлүп турган адамды кандай адам дейт.
9. Сын атоочтун даражаларынын бири.
10. Тоголок деген сын атооч заттын эмнесин билдирет.
11. Күрүч кандай жерде өсөт.

5 - КРОССВОРД

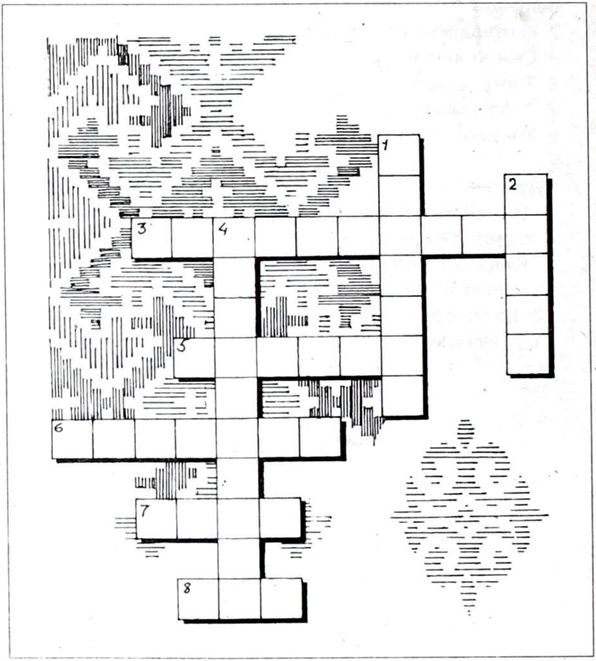

Тигинен:

1. **Жылдыздуу** деген сын атоочтун синоними.
2. Коенду камыш, эркекти ... өлтүрөт.
4. Заттын ар кандай белгилерин салыштырган даража.

Туурасынан:

3. Агыш, көгүш бул сөздөр сын атоочтун кайсыл даражасы.
5. ... үйдө кыл жатпайт.
6. Абдан, аябай, эң сыяктуу көмөкчү сөздөр менен сын атоочтун кайсыл даражасы жасалат.
7. Ак деген сын атооч сөздүн антоними.
8. Заттын түрдүү белгилерин нормалдуу абалда көрсөткөн даража.

6 - КРОССВОРД

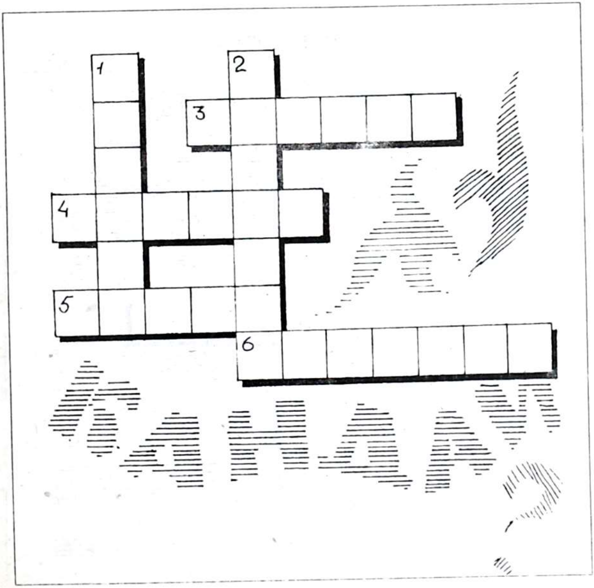

Тигинен:

1. Сын атооч туунду жана ... болуп бөлүнөт.
2. Бала деген зат атооч сөздөн сын атооч жаса.

Туурасынан:

3. Сын атоочтор түзүлүшүнө карай жөнөкөй жана ... болот.
4. Сын атоочко берилүүчү суроо.
5. Мээнетиң ... болсо, тапканың таттуу болот.
6. Кыргызстан - көп ... өлкө.

3 - БАШ КАТЫРМА

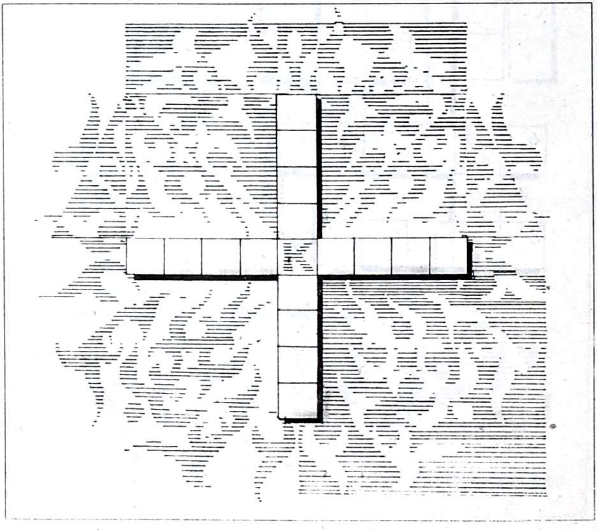

К тыбышы менен башталган төрт сын атооч сөз таап, көзөнөкчөлөрдү толтургула.

КИМ КӨП СЫН АТООЧ СӨЗ БИЛЕТ

Сын атооч сөздөр кайсы тамга менен аяктаса, ошол тамга менен башталган башка сын атооч сөздөрдү таап жазгыла. Кана, ким көп сын атооч сөз табат экен.

Эскертүү: й, ң, ю ж.б.у.с. тыбыштар менен башталган кыргыз тилинде сөз жок болгондуктан, бул тыбыштар менен аяктаган сөздөр болсо, ушул тыбыштардан мурунку тыбыш менен башталган сын атооч сөздөрдү табуу керек.

Ж →
- жаш, шайыр, ...
- жарык, кооз, ...
- жылдыздуу, улуу, ...

А →
- ак, кара, ...
- амалдуу, узун, ...
- айлакер, рахаттуу, ...

К →
- кара, ажарлуу, ...
- көк, күрөң, ...
- карт, тоодой, ...

Ш →
- шайыр, райымдуу, ...
- шамдагай, агыш, ...
- шарттуу, уулуу, ...

Ы →
- ызалуу, угумдуу, ...
- ыраңдуу, ууктай, ...
- ырахаттуу, уулдай, ...

С
- … … …
- … … …
- … … …

Ө
- … … …
- … … …
- … … …

З
- … … …
- … … …
- … … …

Ж
- … … …
- … … …
- … … …

А
- … … …
- … … …
- … … …

Н
- … … …
- … … …
- … … …

Э
- … … …
- … … …
- … … …

Р
- … … …
- … … …
- … … …

Г
- … … …
- … … …
- … … …

И
- … … …
- … … …
- … … …

Т
- … … …
- … … …
- … … …

Е
- … … …
- … … …
- … … …

Т
- … … …
- … … …
- … … …

4 - БАШ КАТЫРМА

Салыштырма, күчөтмөнү табалы.

Сөз түркүмдөрү дүйнөсүндө жашаган Сын атооч эженин "Салыштырма", "Күчөтмө" деген кыздары жоголуп кетиптир. Төмөндө көп кыздарды сыпаттаган сөздөр бар. Ошолордун арасынан "Салыштырма" менен "Күчөтмөнү" табалы.

Балдар, аларды табууга жардам бергиле.

I. Кара тору, жайдары, кара, өтө кызыл, аппак, жашыл, узун бойлуу.

II. Сепкилдүү, чачы далысынан, кара кофта, юпкалуу, кара бут кийимдүү, сулууча.

III. Бою бийигирээк, күчөтмөгө караганда сулуураак, чачы кыскараак, жукараак кызгылтым костюмдуу, жашылыраак, көк көйнөктүү, пас такалуу бут кийимчен.

IV. Бастек бойлуу, узун чачтуу, көздөрү бажырайган, шайыр, шамдагай.

V. Аябай сулуу, көкмөк көйнөктүү, аппак жүздүү, өтө узун чачтуу, чымкый көк бут кийимдүү, капкара көздүү, супсулуу.

VI. Сары чачтуу, көк көздүү, аксаргыл, гүлгүн көйнөкчөн, көк шымдуу, жайдары, орус түспөл, назик.

5 - БАШ КАТЫРМА

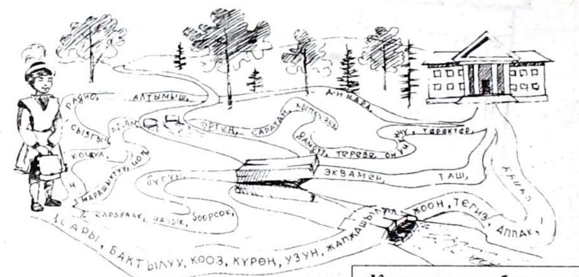

Кызга жардам бергиле

Мектепке жалаң сын атооч сөздөр жазылган гана жол алып барат. Ал жол кайсы?

6 - БАШ КАТЫРМА

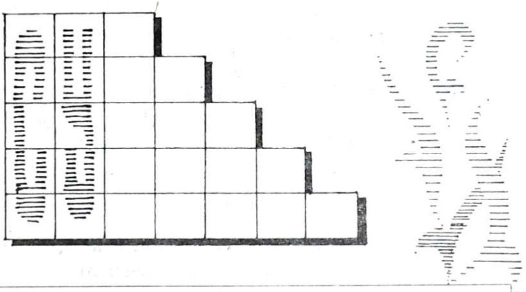

Су... менен башталган сын атооч сөздөрдү таап, бош чакмактарды толтургула.

Топтун түсү кандай?
(ребус)

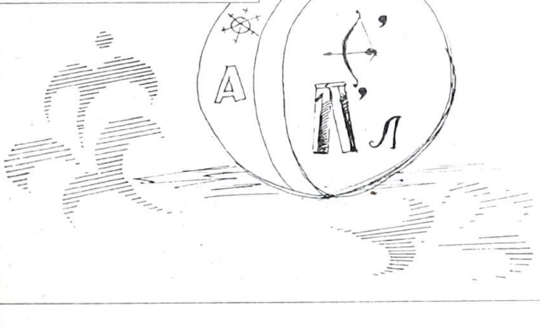

АТАЛАР СӨЗҮН АЗДЕКТЕ

Макалдарды тиешелүү сын атооч сөздөр менен толуктагыла, мааниси боюнча ой жүгүрткүлө.

1. Балаң ... болсо – эл башы,
   ... болсо – эл душманы.

2. Оорунун ... жок, дарынын ... жок.

3. ... жүрсөң, ... болосуң.

4. ... суу – оору булагы.

5. Аргымактын ... азыраак оттоп, көп жуушайт,
   Азаматтын ... азыраак сүйлөп, көп тыңшайт.

6. ... бала – тил алчаак,
   ... бала – уялчаак.

7. ... бала – эмгек,
   ... бала – тентек.

8. Сен деген - ... сөз,
   Сиз деген - ... сөз.

9. Эр болсоң - ... бол,
   Сөзүңө - ... бол.

10. ... аба жуткуң келсе, эрте тур,
    ... өмүр сүргүң келсе, эмгек кыл.

11. Акыл - ..., ой - ...

12. Элиң … эр болбойт,
Үйүрүн … ат болбос.

13. Акыл - … тон, билим - … кен.

14. … кыз – жакадагы кундуз,
… жигит – көктөгү жылдыз.

15. … караны … ак жеңет

16. … адам мактанса, ишти тындырат,
… адам мактанса, бутун сындырат.

17. … жүргөндүн дени сак.

САН АТООЧ

7 - КРОССВОРД

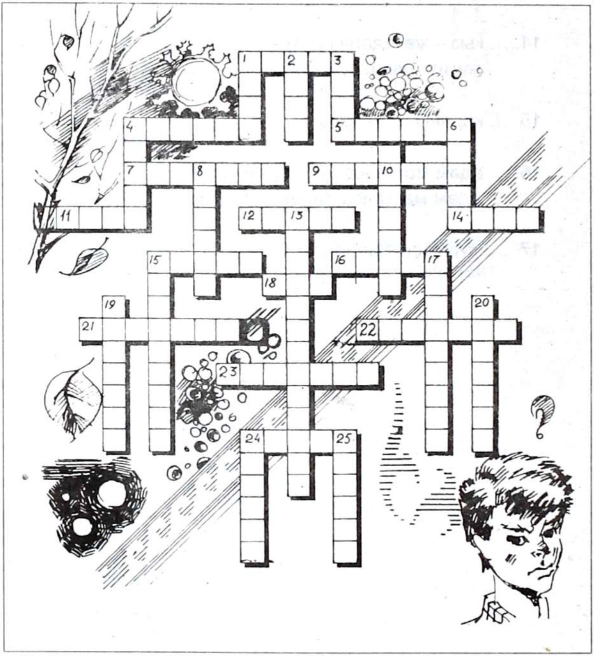

Туурасынан:

1. 1916- жылы кыргыз жергесинде болгон окуя.
4. Төрт деген эсептик сан атоочко жамдама сан атоочтун мүчөсүн улап жаз.

5. Эки деген эсептик сан атоочко топ сандын мүчөсүн улап жаз.
7. Дүйнө жүзүндөгү биринчи космонавт.
9. Сандарды теңдөөчү математикалык белги.
11. Үч ондугу бар эсептик сан атооч.
12. 6+Н=
14. Буюмдун акчалай баасын эмне дейт.
15. Онго чейинки эсептик сан атоочтун бири.
16. 1917- жылы курулган социалисттик заманды кыргыздар эмне деп аташкан.
18. Эсе деп эле жазып кой.
21. Бир деген санга иреттик сан атоочтун мүчөсүн ула.
22. Козу деген сөзгө көптүктү билдирүүчү мүчөнү ула.
23. Жети жылдызды эмне дейт.
24. Сан атооч заттын эмнесин билдирет.

Тигинен:

1. Тогузду канчага көбөйтсө жыйырма жети болот.
2. Манастын чоролору канча.
3. Сан атоочтун суроосу.
4. Үч жерде үч.
6. Республикабыздагы областтардын бири.
8. Алты деген эсептик санга барыш жөндөмөсүнүн мүчөсүн ула.
10. Берчи мага, жарым кашык музыка. Бул ыр сабынын автору.
13. 1900 канчанчы жылы Кыргызстаныбыз эгемендүү өлкө болду.
15. Сегиз деген санга иреттик сан атоочтун мүчөсүн ула.
17. Канчанчы классты бүтүргөн окуучулар училище, техникумдарга тапшырууга укутуу.
19. Алты нөлдүү эсептик сан атооч.
20. Канча деген сөзгө барыш жөндөмөсүнүн мүчөсүн ула.
24. Сегиз ондугу бар эсептик сан атооч.
25. Планеталардын бири.

6 - ЧАЙНВОРД

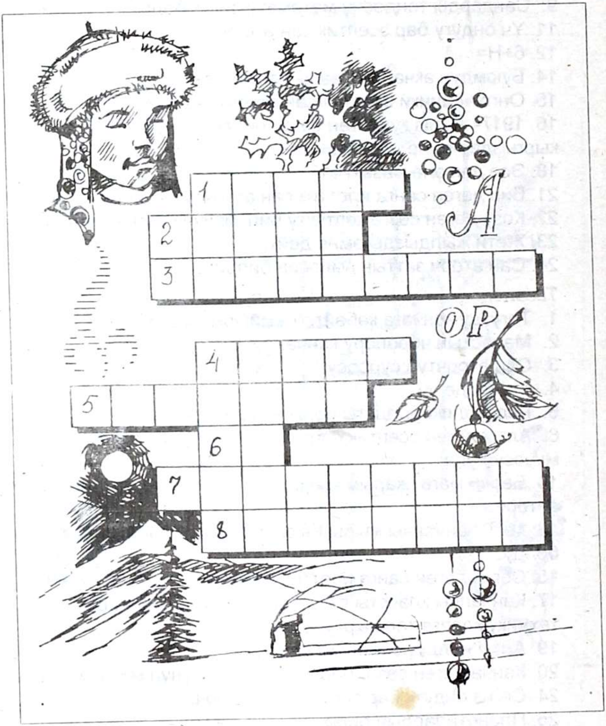

Сан атоочторду көзөнөкчөлөргө туура жайгаштырсаңар санды билдирген сөз түркүмүн табасыңар.

1. Кыргыз тилинде канча кыска үнсүз бар.

2. Сан атоочтун суроосу.
3. 1900 канчанчы жылы Октябрь революциясы болгон.
4. Атадан ... болсоң да, бир жалгыздык башта бар.
5. Заттын катарын, иретин көрсөткөн сан атоочтун түрү.
6. Бешке бешти кош.
7. Улуу жеңиш майрамы канчанчы майда белгиленет.
8. Заттын санын чамалап, болжолдоп көрсөткөн сан атоочтун түрү.

САН АТООЧ СӨЗДӨРДҮН ЖАРДАМЫ МЕНЕН РЕБУСТАРДЫН ЖАНДЫРМАГЫН ТАПКЫЛА

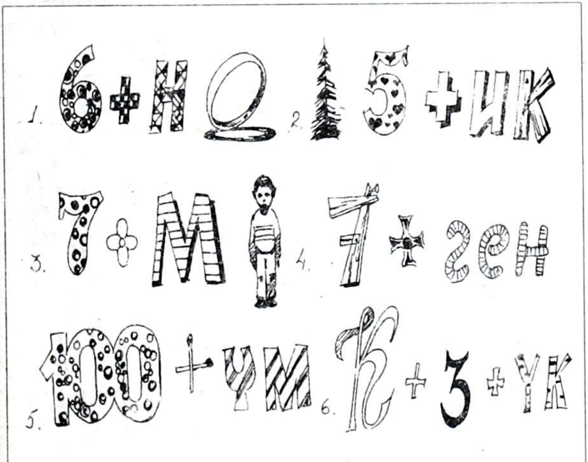

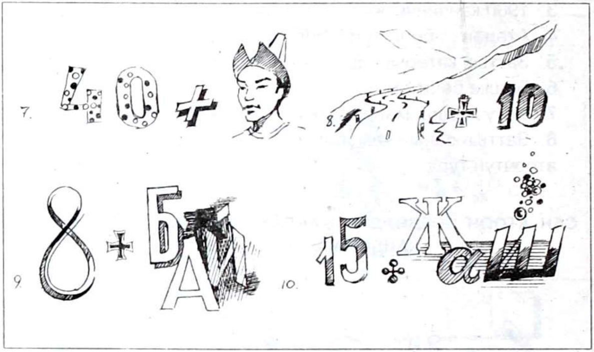

7 - БАШ КАТЫРМА

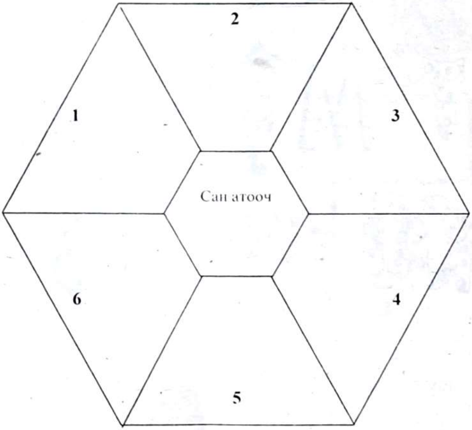

1 – Эсептик сан.
2 – Иреттик сан.
3 – Жамдама сан.
4 – Чамалама сан.
5 – Бөлчөк сан.
6 – Топ сан.

Сан атоочторду маанисине карай бөлүп, өз ордуна жазгыла.

Отуз, жетинчи, бешөө, жетөө, экиден бир, кырктан ашуун, экөө, экөөнү, үч-төрттөн, сексен, миң, XX1 кылым, сегизинчи. бирөө, миллион, жүздөн, үчтөн- үчтөн, жүзгө жакын, үч бүтүн ондон бир, беш- бештен, он жетинчи, токсон бир, кыркынчы, ондогон, төрттөн, ондон сегиз, эки миңче, бештен бир, сегизден, он бүтүн бештен эки.

8 - БАШ КАТЫРМА

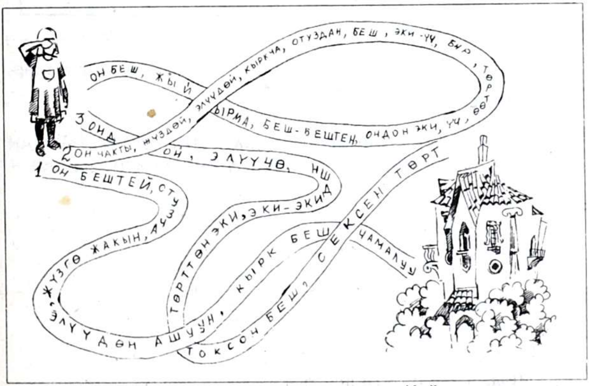

Сайкал бакчадан адашып калган. Кайсы жол менен чамалап, болжолдоп барса болот. Бул үчүн чамалама сан атоочтор гана жазылган жолго түшүү керек.

9 - БАШ КАТЫРМА

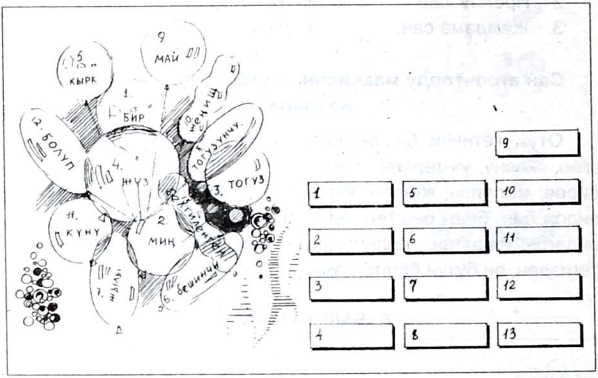

Шарларды ирети менен көзөнөкчөлөргө жайгаштырсаңар, бир бүтүн ойду табасыңар.

КЫРГЫЗ ООЗЕКИ ПОЭЗИЯСЫНДАГЫ САН АТООЧТОР КАТЫШКАН БАЛДАРДЫН КЕБИН, ОЙ ЖҮГҮРТҮҮСҮН ӨСТҮРҮҮЧҮ ЫРЛАР

- Бир деген эмне?
- Бир деген-бир, Кудайдын аты.
- Эки деген эмне?
- Эки киши эрикпейт.
- Үч деген эмне?
- Үч буталуу ат кетпейт.
- Төрт деген эмне?
- Төрөлүү журт бузулбайт.
- Беш деген эмне?
- Бешикте бала ыйлабай эмчек бербейт.
- Алты деген эмне?

- Алты ак баш атанга жүк арткан муңайбайт.
- Жети деген эмне?
- Желкесинен ок тийген оңбойт.
- Сегиз деген эмне?
- Серкелүү кой суу кечпейт.
- Тогуз деген эмне?
- Тогуз кат торко кийген суукка тоңбойт.
- Он деген эмне?
- Он- оюң.
  Он бир- коюң.

Биринчи жаман - бийликтен калган кан жаман.
Экинчи жаман - энеси жаман кыз жаман.
Үчүнчү жаман - үйү бузулган эркек жаманю
Төртүнчү жаман - төрөсү акмак журт жаман.
Бешинчи жаман - беш көкүлдө калган тул жаман.
Алтынчы жаман - атасы өлгөн уул жаман.
Жетинчи жаман - жери сатылган кул жаман.

АТАЛАР СӨЗҮН АЗДЕКТЕ

Макалдарды тиешелүү сан атооч сөздөр менен толуктагыла, мааниси боюнча ой жүгүрткүлө.

1. Жакшы атка ... камчы,
   Жаман атка ... камчы.

2. ... нин ... и - кызыр.

3. Жигитке ... өнөр аздык кылат.

4. Атадан ... болсоң да,
   ... жалгыздык башыңда.

5. … өлчөп, … кес.

6. Кыңыр иш … жылда билинет.

7. … сомуң болгончо, … досуң болсун.

8. … уккандан, … көргөн.

9. Кызга … үйдөн тыюу.

10. Баатыр … өлөт,
Коркок … өлөт.

11. … байлык – ден соолук.

12. Коркокко … ок көп,
Баатырга … ок аз.

13. Кыздын … чачы улуу.

14. Атаң … чыкканда,
Алдап-соолап күчүн ал.

15. … жылда эл жаңы,
… жылда жер жаңы.

10 - БАШ КАТЫРМА

Аралашып калган сан атооч сөздөрдү маанисине карай бөлүнүштөрү боюнча курттун муундарына ажыратып жазып чыккыла.

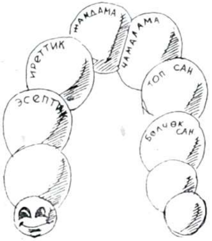

7 - ЧАЙНВОРД

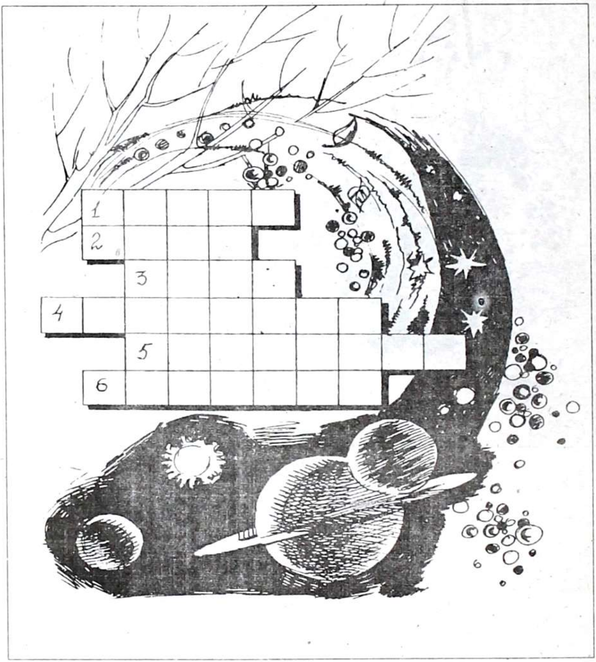

Чайнвордду толтурсаңар назик, жыттуу заттын атын табасыңар.

1. Элечек канча кабат оролот.
2. Кыргыздын жыл сүрүү боюнча биринчи мүчөл канча жаштан башталат.

3. Жетимиш жылда жер жаңы болсо, канча жылда эл жаңы.
4. Жүз деген эсептик сан атоочко - лаган мүчөсүн улап жазгыла.
5. Кыргыздардын жыл сүрүүсү боюнча биринчи чычкан жылы болсо, коен канчанчы болот.
6. ... колум - бармагым.

8 - ЧАЙНВОРД

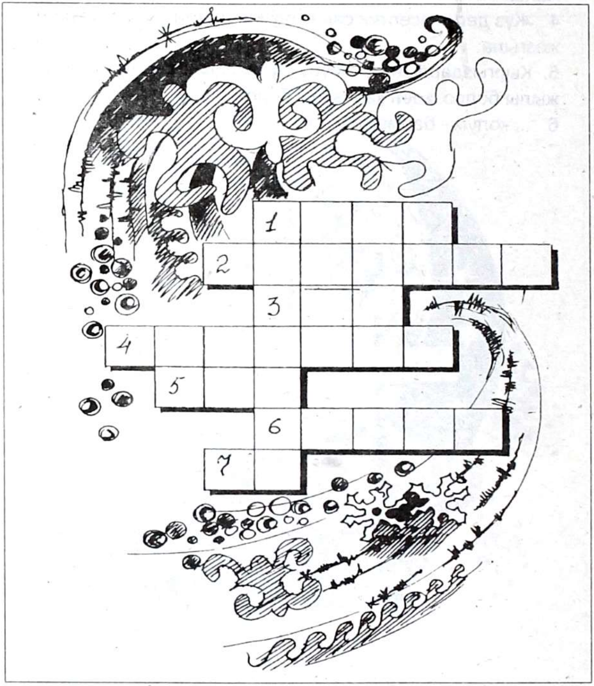

Улуттук тамак-ашыбызга кирген сөздүн атын чайнвордду толтурган соң билип аласың.

1. Элдик баатырлардын канча чоросу же жигити болот.
2. Эки ондугу бар эсептик сан атооч.
3. 100X10=

4. Пайгамбар курак.
5. Бир жерде бир.
6. Т. Сыдыкбеков "Ала - Тоодон ... "
7. Бирди онго көбөйт.

3 - КРИПТОГРАММА

Криптограмманын сырын ачкыла

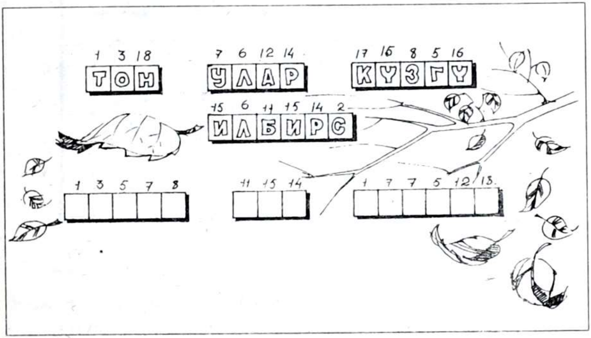

4 - КРИПТОГРАММА

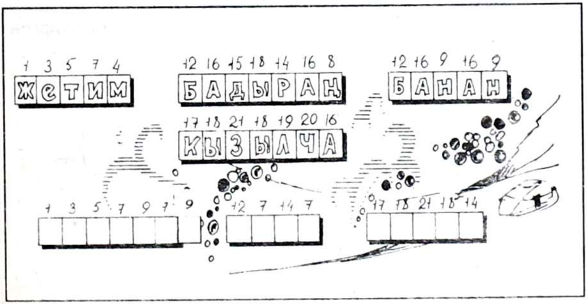

ЭТИШ

9 - ЧАЙНВОРД

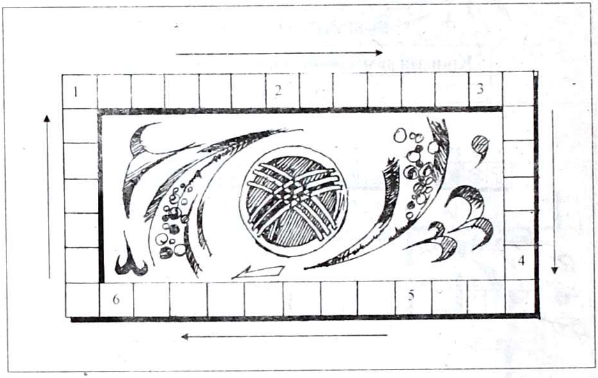

Этиш сөз түркүмүнө байланыштуу суроолорго жооп берип, жебенин багыты боюнча чакмактарды толтургула.

1. - са этиштин кайсы ыңгайынын мүчөсү.
2. Сүйлөп жаткан учурдагы кыймыл- аракетти билдирген этиштин чагы.
3. Өткөн чактын бир түрү.
4. Этишке тиешелүү категориялардин бири.
5. Тамак жасоо үчүн кандай аш тузун колдонобуз.
6. **Негизде** деген буйрук этиш сөзгө кош мамиленин мүчөсөн ула.

8 - КРОССВОРД

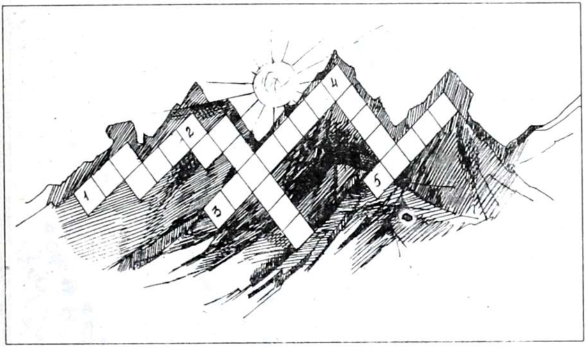

1. **Кроссворд чечип жатамын**. Сүйлөм кайсыл чакта баяндалды?
2. Өткөн чактын антоними.
3. Экен, эле- булар кандай этиштер.
4. Этиштин мамиледен башка категориясы.
5. Өткөн чактын бир түрү.

9 - КРОССВОРД

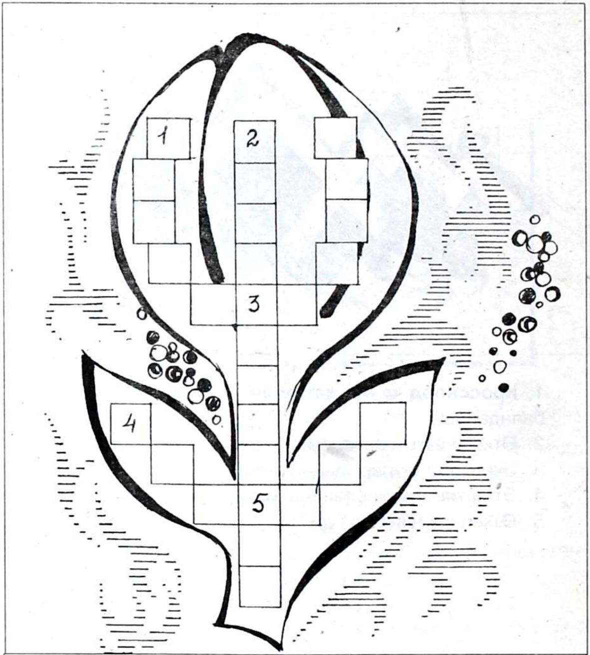

Тигинен:

2. Негизги этишти жандап келип, анын маанисин толуктап турган сөздөр кандай этиштер деп аталат.

Туурасынан:

1. Этиштер туунду жана ... болуп бөлүнөт.
3. Арык деген сөздөн этиш сөз жаса.
4. Этиштин ыңгайларынын бири.
5. Этиштер оң жана ... формада болот.

БАЛАГА ЖАРДАМ КЕРЕК

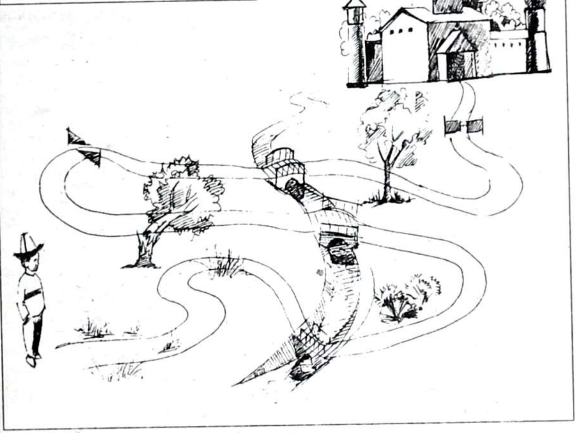

Жолдогу тоскоолдуктардан өтүү үчүн, этиш боюнча суроолорго туура жооп берүү керек. Балага кыргыз тили боюнча билими бар окуучулар гана жардам бере алышат. Жардам берүү- адамдагы эң бийик сапаттардан. Кана, ким балага жардам берет?

1. Этишке мүнөздөмө бер.
2. Этиштин башка сөз түркүмдөрүнөн айырмалуу жактары.
3. Этиштин чактары боюнча айтып бер.
4. Этиштин мамилелери боюнча түшүнүк.
5. Этиштин ыңгайлары боюнча түшүнүк.
6. Этиштин сүйлөмдөгү синтаксистик кызматы.

11 - БАШ КАТЫРМА

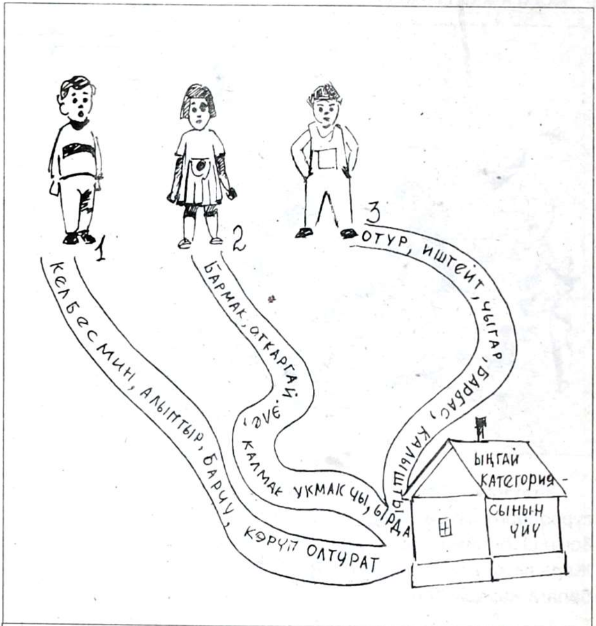

Канчанчы бала этиштин ыңгай категориясынын үйүнө бара алат?

12 - БАШ КАТЫРМА

Этиштин аркылуу мамилесинин үйүнүн кулпусуна аркылуу мамиленин мүчөлөрүнүн үстүндөгү гана ачкыч түшөт. Демек үйдү канчанчы ачкыч менен ачса болот.

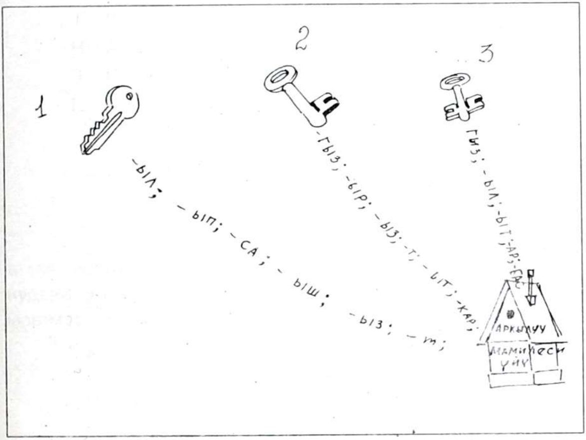

1 - СӨЗ КУРОО

Буйрук этиш сөздөрдү куроо.

Жебе көрсөтүп турган тамгадан баштап буйрук этиш сөз курап, жебе чыккан жерде аякта. Сөздүн акыркы тамгасынан кийинки сөздүн биринчи тамгасы башталат.

Г	Ү	Л	А	Н	Д	А	А	П	Т	А	П	Л	А
М	Р	З	Е	К	И	Н	Т	Е	Е	Ч	Н	А	К
Ъ	Л	А	Н	Ү	Л	А	Х	Л	К	И	Т	К	А
Т	Ө	К	Ф	Х	Е	Н	А	Н	А	Ч	Й	Р	Т
Р	Б	Ө	Р	К	Ш	Ы	П	Ы	Л	Д	А	А	Н
А	Ч	М	Ц	И	П	Т	А	Х	Н	И	Й	Ч	Е
Т	Ө	К	А	Р	А	И	Т	А	З	А	Л	А	Л

2 - СӨЗ КУРОО

Өткөн чак сөздөрдү куроо.

Жебе көрсөтүп турган тамгадан баштап өткөн чакта турган этиш сөз курап, жебе чыккан жерден аякта. Сөздүн акыркы тамгасынан кийинки сөздүн биринчи тамгасы башталат.

Т	Х	А	У	Г	А	Т	Е	Ж	Р	М	Н	Ф
А	Т	К	Д	Л	В	А	З	И	Ы	О	Р	А
М	Ө	И	Р	О	Р	Б	Й	К	Т	Ө	Н	Д
А	Ч	Т	У	Ц	Ч	А	Щ	Л	П	Г	А	Л
К	Ө	Е	Ч	Ш	В	Т	Х	Ч	Ы	Р	М	Ү
У	К	Ч	У	Е	Г	У	Ө	Ө	Н	С	О	Г
Ч	О	Т	К	Д	Е	Р	О	Ф	А	Т	Р	Ш
У	К	Х	Т	С	Ж	З	Н	Ц	Д	У	А	Ш
К	У	И	А	Р	А	Т	З	Н	З	Ү	З	Ч
О	Х	Т	Д	Е	Й	К	А	Л	А	Ф	А	Ц
Т	Ф	А	Ы	Р	Д	А	Г	А	Н	А	Н	Х

АТАЛАР СӨЗҮН АЗДЕКТЕ

Макалдарды тиешелүү этиш сөздөр менен толуктагыла, мааниси боюнча ой жүгүрткүлө.

1. Акылдуу элге ..., акмак тууганына ...

2. Ат тойгон жерине ..., азамат туулган жерине ...

3. Көптүн тилеги көл ...,
   Көп түкүрсө көл ...

4. Жамандан ..., иттен ..., элиңди ...,
   Уят өлүмдөн катуу

5. Таздан тарак ...

6. Ороймун деп ..., айыкпайм деп ...

7. Жакшыга айтсаң ..., жаманга айтсаң ...

8. Ит күлүгүн түлкү ...,
   Ичи ооруган күлкү ...

9. Ким эмгекте ..., аны ден соолук ...

10. Берилип иштегендин бели ...,
    Коркпой иштегендин колу ...

11. Акыл баштан ..., асыл таштан ...

ТАКТООЧ

10 - КРОССВОРД

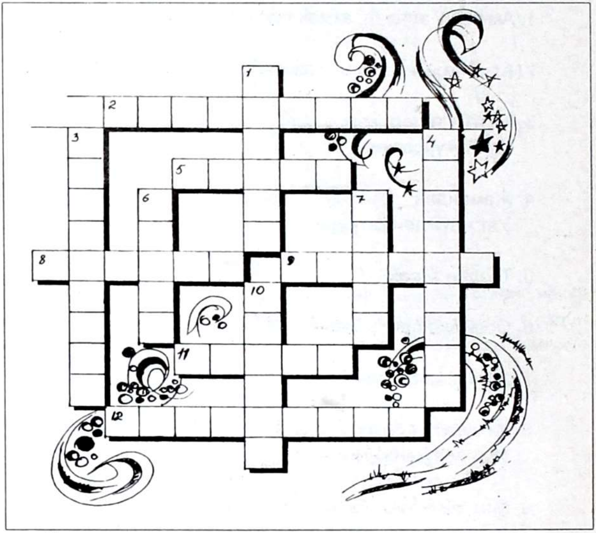

Тигинен:

1. Сын- сыпат тактоочтун суроолорунун бири.
3. Сулуу деген сын атооч сөзгө тактоочту жасоочу мүчөнү ула.
4. Кичүү деген сын атооч сөзгө тактоочту уюштуруучу мүчөнү ула.
6. Байрак, туу деген сөздөрдүн синоними.
7. Күндүз деген сөздүн антоними.
10. Сын-сыпат тактоочтун суроолорунун бири.

Туурасынан:

2. Кийинкиче деген сөздүн антоними.
5. Күн чыгат, кайра ...
8. Тактоочтуор туунду жана ... болуп бөлүнөт.
9. Түндө деген сөздүн антоними.
11. Ай түндө керек,
    Акыл ... керек.
12. Балта+ тактоочтун мүчөсү.

9 - ЧАЙНВОРД

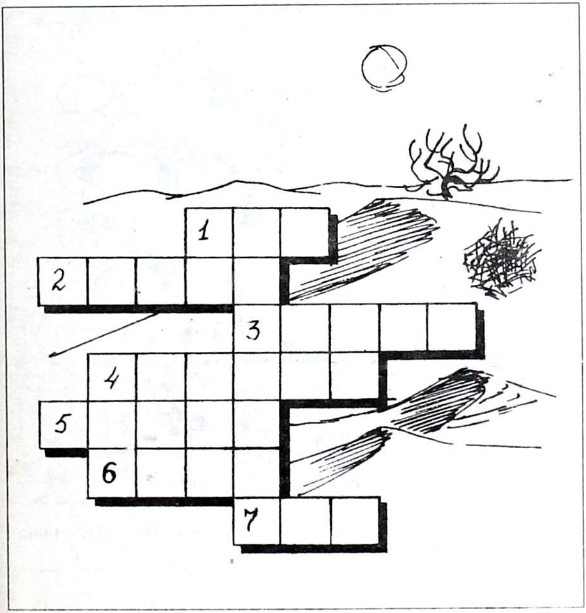

Төмөнкү тактооч сөздөрдүн антонимин таап чайнвордду толтургула. Карама-каршы мааниде колдонулган сөздөр эмне деп аталарын эсиңерге түшүргүлө.

1. Аста
2. азыр
3. күндүз
4. төмөн
5. алыс
6. ары
7. аз

13 - БАШ КАТЫРМА

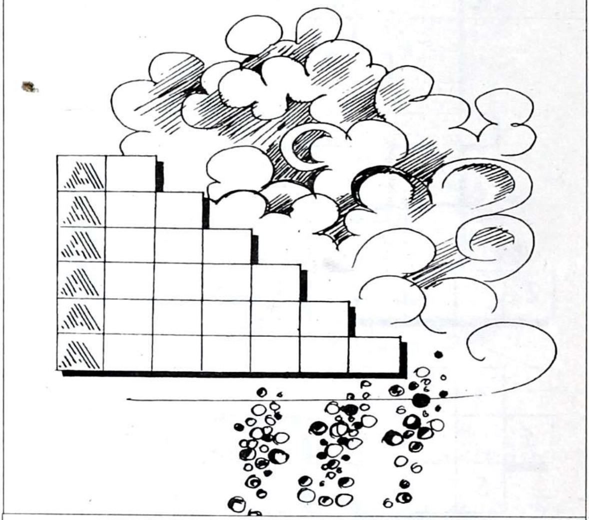

А тыбышы менен башталган тактооч сөздөрдү таап, көзөнөкчөлөрдү толтургула.

10 - ЧАЙНВОРД

Көрсөтүлгөн сөздөрдүн синонимдерин таап чайнвордду толтургула.

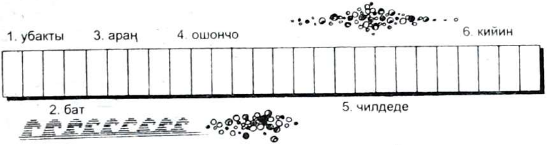

14 - БАШ КАТЫРМА

Үңкүрдө камалып жаткан тактооч сөздөрдү маанилерине карай бөлүштүрүп, өз-өз үйлөрүнө алып келгилечи.

1. Сын-сыпат тактоочтун үйү.
2. Сан-өлчөм тактоочтун үйү.
3. Орун тактоочтун үйү.
4. Мезгил тактоочтун үйү.

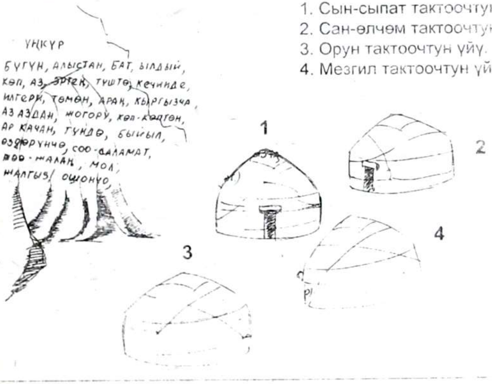

15 - БАШ КАТЫРМА

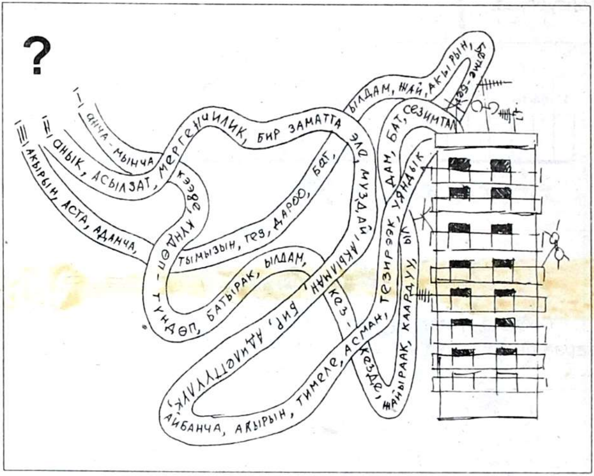

Үйгө сын - сыпат тактооч сөдөр жазылган жол гана алып барат. Демек, канчанчы жолго түшүшүбүз керек?

16 - БАШ КАТЫРМА

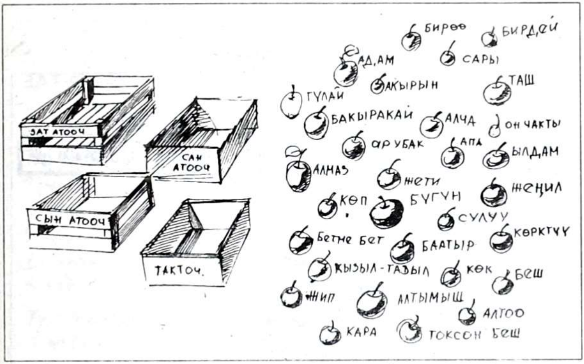

Алмалардын жанына жазылган сөздөрдү сөз түркүмдөрү боюнча бөлүнгөн ящиктерге бөлүп жайгаштыргыла. Ким сөздөрдү сөз түркүмүнө туура ажырата алат экен.

5 - КРИПТОГРАММА

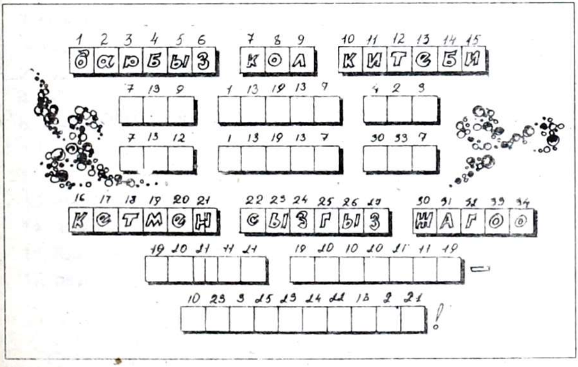

Криптограммаларга жашырылган макалды жана сүйлөмдү тапкыла.

6 - КРИПТОГРАММА

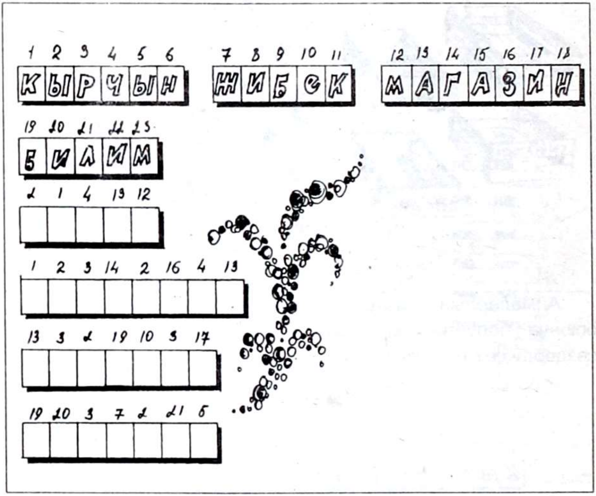

Криптограммаларга жашырылган тактооч сөздөрдү тапкыла.

ЖООПТОР

ЗАТ АТООЧ

1 - кроссворд

Тигинен:
1. чындык
2. баатыр
5. кубаныч
7. сүйүү
8. өмүр

Туурасынан:
3. жыргал
4. тынчтык
6. достук
9. күлкү

2 - кроссворд

Туурасынан:
1. зат
2. жаныбар
4. тубаса
8. жатыш
10. Ала-Тоо
11. чыгыш
13. шырдак
14. энчилүү
16. Каныкей
17. акчөлмөк

Тигинен:
2. жөнөкөй
3. Рахат
4. татаал
5. атооч
6. табыш
7. ашкана
9. барыш
12. илик
14. ээлик
15. ийик

1 - баш катырма

Атооч, тактооч, жандооч, баяндооч, аныктооч, зат атооч, сын атооч, сан атооч, толуктооч, айкындооч, бышыктооч.

2 - баш катырма

Бой, той, кой, топ, боо, ноо, жол,кол, сол, тоо,тор,бор, кор, ток, чок, сот.

1 - чайнворд

1. Күчүк
2. кой

3. ат
4. уй
5. бээ
6. улак
7. кулун
8. өрдөк
9. бука
10. кочкор
11. мышык

2 - чайнворд

1. жолборс
2. арстан
3. пил
4. жарганат
5. маймыл
6. мадыл
7. жираф
8. карышкыр
9. турна
10. жаныбар
11. зебра
12. аюу
13. кирпи
14. түлкү
15. каман
16. суур

3 - чайнворд

1. Сүлүк
2. акула
3. суу кундузу
4. морж
5. таш бака
6. дельфин
7. жылдыз
8. балык
9. бака
10. рак
11. тюлень
12. ак аюу
13. өрдөк
14. жылан

4 - чайнворд

1. манты
2. каймак
3. куймак
4. лагман
5. куурдак
6. нан
7. шорпо

1 - криптограмма

Тоону, ташты сел бузат
Адамзатты сөз бузат.

2 - криптограмма

Улууга урмат - кичүүгө ызат.

Аталар сөзүн аздекте

1. Таш, күл
2. базар, мазар
3. аргымак, азамат

4. ит
5. ат, жат
6. эл, кени
7. түлкү
8. жоого, доого
9. ат
10. ынтымак
11. тамакты
12. наны, жаны
13. дары, акыл
14. эмгек
15. өмүрү
16. жамгыр, эмгек
17. кылыч, акыл
18. душман, дос
19. ой
20. ийне, адам
21. кен, сөз
22. билим
23. мал, дос
24. бака, жыланды
25. жигит
26. чөптү, тишти
27. уста, митаам
28. талпак, олпок
29. суу, от

1 - шарада

1. Токон, 2. түмөн,
3. манту,
4. кабыл, 5. лама, 6. самын,
7. Гүлназ

СЫН АТООЧ

3 - кроссворд

Туурасынан:

1. Алма
3. шар
4. рак
6. кара
7. тарак
9. жакут
10. улар
11. көчө
13. козу
15. ийик
16. кени

Тигинен:

1. Арык
2. арпа
3. шекер
5. конок
8. кары
9. жака
10. улак
12. өтүк
14. укурук
15. ишемби

5 - чайнворд

Сары, кызыл, күлгүн, ак, карамтыл, боз, тору, көчкул.

4 - кроссворд

Тигинен:

1. Сапаттык
2. кызыл
3. кандай
6. көлөм
7. даамдуу
8. көкмөк

Туурасынан:

4. салыштырма
5. арык
6. каардуу
9. күчөтмө
10. форма
11. суулуу

5- кроссворд

Тигинен:

1. Ажардуу
2. намыс
4. салыштырма

Туурасынан:

3. Басаңдатма.
5. кыздуу
6. күчөтмө
7. кара
8. жай

6 - кроссворд

Тигинен:

1. Тубаса
2. балалуу

Туурасынан:

3. Татаал
4. кандай
5. катуу
6. улуттуу

3 - баш катырма

Кызык, күрөң, кызыл, күлүк.

4 - баш катырма

Салыштырма, күчөтмөнү табалы?

Үчүнчү- Салыштырма, бешинчи- Күчөтмө.

5 - баш катырма

Биринчи жол.

6 - баш катырма

Су... менен башталган сын атоочтор

Суз, суук, сулуу, супсак, сугалак.

Ребус

Топтун түсү кандай?

Кара, жашыл.

Аталар сөзүн аздекте

1. Жакшы. жаман
2. жакшысы, ачуусу
3. кирсиз, оорусуз

4. кир
5. жакшысы
6. жакшы, жаман
7. акылдуу, акылсыз
8. сенек, сылык
9. көк, бек
10. таза
11. алтын, күлүк
12. сагынбас
13. тозбос, түгөнбөс
14. жакшы
15. тоодой, томуктай
16. акылдуу, акмак
17. таза

САН АТООЧ

7 - кроссворд

Туурасынан:

1. Үркүн
4. төртөө
5. экиден
7. Гагарин
9. барабар
11. отуз
12. алтын
14. нарк
15. сегиз
16. уруят
18. эсе
21. биринчи
22. козулар
23. жетиген
24. санын

Тигинен:

1. Үчкө
2. кырк
3. нече
4. тогуз
6. Нарын
8. алтыга
10. Алыкул
13. токсон биринчи
15. сегизинчи
17. тогузунчу
19. миллион
20. канчага
24. сексен
25. Нептун

6 - чайнворд

1. Сегиз
2. канча
3. он жетинчи
4. алтоо
5. иреттик
6. он
7. тогузунчу
8. чамалама

Сан атооч боюнча ребустардын жандырмактары

1. Алтын шакек, 2. арча бешик, 3. жетим бала, . жетиген, 5. жүзүм, 6. күчүк, 7. кырк жигит,

8. Жолон, 9. Сегизбай, 10. он беш жаш.

7 - баш катырма

Эсептик сан атооч сөздөр: отуз, сексен, миң, миллион, токсон бир.

Иреттик сан атооч сөздөр: жетинчи, жыйырма биринчи кылым. сегизинчи, он жетинчи. кыркынчы.

Жамдама сан атооч сөздөр: бешөө, жетөө, экөө, экөөнү, бирөө.

Чамалама сан атооч сөздөр: кырктан ашуун, үч-төрттөй, жүзгө жакын, эки миңче, сегиздей.

Бөлчөк сан атооч сөздөр: экиден бир, үч бүтүн ондон бир, ондон сегиз, бештен бир, он бүтүн бештен эки.

Топ сан атооч сөздөр: жүздөн, үч- үчтөн, беш-бештен, ондогон, төрттөн.

8 - баш катырма

Бакчадан адашып калган Сайкалдын жолу- биринчи жол.

9 - баш катырма

Бир миң тогуз жүз кырк бешинчи жылы тогузунчу май Жеңиш күнү болуп белгиленген.

Аталар сөзүн аздекте

1. бир, миң
2. жети, бир
3. жетимиш
4. алтоо, бир
5. жети, бир
6. кырк
7. жүз
8. миң, бир
9. кырк
10. бир, миң
11. биринчи
12. бир, миң
13. кырк
14. алтымышка
15. элүү, жетимиш

10 - баш катырма

Курттун муундарына сан атоочтор төмөнкүчө бөлүнөт.

Эсептик: бир, төрт.

Иреттик: биринчи, үчүнчү.

Жамдама: бирөө, жетөө.

Чамалама: сексен-токсончо, кырк- элүүдөй.

Топ сан: төрттөн, бештен.

Бөлчөк сан: $\frac{25}{100}$, $\frac{3}{5}$

7- чайнворд

1. Сегиз
2. он үч
3. элүү
4. жүздөгөн
5. төртүнчү
6. биринчи

8 - чайнворд

1. Кырк
2. жыйырма
3. миң
4. алтымыш
5. бир
6. алтоо
7. он

3 - криптограмма

Тогуз бир тууган.

4 - криптограмма

Жетинин бири - кызыр.

ЭТИШ

9 - чайнворд

1. Шарттуу
2. учур чак
3. капыскы
4. ыңгай
5. йоддолгон
6. негиздеш

8 - кроссворд

1. Учур чак
2. келер чак
3. жардамчы
4. ыңгай
5. айкын

9 - кроссворд

Тигинен:

2. Жардамчы этиш

Туурасынан:

1. Тубаса
3. арыкта
4. ниет
5. терс

11 - баш катырма

Экинчи бала ыңгай категориясынын үйүнө бара алат.

12 - баш катырма

Аркылуу мамиленин үйүнүн ачкычы- экинчиси.

1 - сөз куроо

Буйрук этиш сөздөрдү куроо.

Тарт, төк, каз, зеки, илеш, шыпылда, айт, тик, кет.

2 - сөз куроо

Өткөн чак сөздөрдү куроо

Токучу, укчу, уктады, ырдаган, назданыптыр.

Аталар сөзүн аздекте

1. Тартат
2. качат, шашат
3. болот
4. жазган, иймен, сүй
5. сураба
6. сестенбе, шектенбе
7. билет, күлөт
8. сүйбөйт
9. сүйсө, сүйөт
10. оорубайт, жоорубайт
11. чыгат

ТАКТООЧ

10 - кроссворд

Тигинен:

1. Кантип
3. сулуулата
4. кичүүлөтө
6. асаба
7. түндө
10. кандай

Туурасынан:

2. Мурдагыча
5. батат
8. тубаса
9. күндүз
11. күндө
12. балталата

9 - чайнворд

1. Бат
2. кийин
3. түндө
4. жогору
5. жакын
6. бери
7. мол

13 - баш катырма

Аз, ары, ашык, артка, акырын, алыстан.

10 - чайнворд

Эрте, тез, зорго, ошончолук, кышында, анан.

14 - баш катырма

Мезгил тактоочтун үйү: бүгүн, эртең, түштө, илгери, түндө, быйыл.

Орун тактоочтун үйү: алыстан, төмөн, жогору, ылдый.

Сын-сыпат тактоочтун үйү: бош, араң, кыргызча, жөө-жалаң, соо- саламат.

Сан-өлчөм тактоочтун үйү: көп-көптөн, жалгыз, ошончо, мол.

15 - баш катырма

Үчүнчү жол үйгө алып барат.

16 - баш катырма

Зат атооч: адам, таш, алча, алмаз, апа, Гүлай, жип.

Сын атооч: сары, бакыракай, сулуу, баатыр, көк, жеңил, бирдей, көрктүү, кызыл - тазыл, кара.

Сан атооч: Бирөө, он чакты, жети, беш, алтымыш, алтоо, токсон беш.

Тактооч: акырын, ар убак, ылдам, көп, бүгүн, бетме - бет.

5 - криптограмма

Кел демек бар, кет демек жок.

Менин мекеним - Кыргызстан.

6 - криптограмма

Ыкчам, кыргызча, ары-бери, бир жылы.

МАЗМУНУ

КИРИШ СӨЗ 3

ЗАТ АТООЧ 10

1 - кроссворд 10

2 - кроссворд 11

1 - баш катырма 13

2 - баш катырма 14

Ким көп зат атооч сөз билет 14

Ким көп энчилүү ат билет 19

1 - чайнворд 20

2 - чайнворд 22

3 - чайнворд 23

4 - чайнворд 25

1 - криптограмма 26

2 - криптограмма 27

Аталар сөзүн аздекте 27

1 - шарада 30

СЫН АТООЧ 31

3 - кроссворд 31

5 - чайнворд 33

4 - кроссворд 34

5 - кроссворд 36

6 - кроссворд 37

3 - баш катырма 38

Ким көп сын атооч сөз билет 39

4 - баш катырма 41

5 - баш катырма 42
6 - баш катырма 43
Аталар сөзүн аздекте 44

САН АТООЧ **46**

7 - кроссворд 46
6 - чайнворд 48
Сан атооч сөздөрдүн жардамы менен ребустардын жандырмагын тапкыла 49
7 - баш катырма 50
8 - баш катырма 51
9 - баш катырма 52
Кыргыз оозеки поэзиясындагы сан атоочтор катышкан балдардын кебин, ой жүгүртүүсүн өстүрүүчү ырлар 52
Аталар сөзүн аздекте 53
10 - баш катырма 55
7 - чайнворд 56
8 - чайнворд 58
3 - криптограмма 59
4 - криптограмма 59

ЭТИШ **59**

9 - чайнворд 60
8 - кроссворд 61
9 - кроссворд 62
11 - баш катырма 64
12 - баш катырма 65
1 - сөз куроо 65
2 - сөз куроо 66

Аталар сөзүн аздекте 67

ТАКТООЧ..68

10 - кроссворд 68

9 - чайнворд...69

13 - баш катырма 70

10 - чайнворд...71

14 - баш катырма 71

15 - баш катырма 72

16 - баш катырма 73

5 - криптограмма...73

6 - криптограмма...74

ЖООПТОР 75